

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Porovnání správní a soudní exekuce

Předkládá: Filip Heidenreich

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jan Lego, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Porovnání správní a soudní exekuce“ zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Plzni dne:

Podpis:

Poděkování

Za odborné vedení a cenné rady při zpracování této práce bych velice rád poděkoval svému vedoucímu Mgr. Janu Legovi, Ph.D.

Obsah

1 Úvod	1
2 Exekuce obecně	3
2.1 Právní úprava	6
2.1.1 Občanský soudní řád	7
2.1.2 Exekuční řád.....	8
2.1.3 Správní řád	12
2.1.4 Daňový řád	13
2.2 Exekuční tituly	13
2.3 Subjekty oprávněné k výkonu rozhodnutí.....	15
2.3.1 Soud	15
2.3.2 Soudní exekutor.....	16
2.3.3 Správní orgán	17
2.3.4 Správce daně.....	18
2.4 Podmínky pro nařízení exekuce	18
2.4.1 Podmínky pro nařízení exekuce soudem.....	18
2.4.2 Podmínky k provedení exekuce soudním exekutorem.....	21
2.4.3 Podmínky k provedení exekuce správním orgánem.	23
2.4.4 Podmínky k provedení daňové exekuce.	24
3 Druhy exekucí, jejich průběh a způsoby provedení	26
3.1 Soudní exekuce.....	26
3.1.1 Výkon rozhodnutím srážkami ze mzdy.....	27
3.1.2 Výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky.....	28
3.1.3 Výkon rozhodnutí správou nemovitosti	28
3.1.4 Výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí a nemovitosti.....	29
3.1.5 Výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva	31
3.1.6 Výkon rozhodnutí postižením podniku	31
3.1.7 Výkon rozhodnutí vyklizením	32
3.1.8 Výkon rozhodnutí odebráním věci.....	32
3.1.9 Výkon rozhodnutí rozdělením společné věci.....	32

3.1.10	Výkon rozhodnutí provedením prací a výkonů	32
3.1.11	Exekuce prováděné soudními exekutory	33
3.2	Správní exekuce	35
3.2.1	Exekuce náhradním výkonem	38
3.2.2	Exekuce vyklizením	38
3.2.3	Exekuce odebráním věci	39
3.2.4	Exekuce předvedením	39
3.2.5	Exekuce ukládáním donucovacích pokut	39
3.3	Daňová exekuce	39
3.3.1	Daňová exekuce srážkami ze mzdy	41
3.3.2	Daňová exekuce příkázáním pohledávek z účtu poskytovatele platebních služeb	41
3.3.3	Daňová exekuce příkázáním jiné peněžité pohledávky	41
3.3.4	Daňová exekuce postižením jiných majetkových práv	41
3.3.5	Daňová exekuce prodejem movitých věcí a nemovitostí	42
3.3.6	Daňová exekuce prodejem movitých věcí	42
3.3.7	Daňová exekuce prodejem nemovitostí	42
4	Střet exekucí	43
5	Porovnání správní a soudní exekuce	46
6	Závěr	48
	Resumé	50
	Seznam literatury	51
	Seznam použitých zkratk	54
	Přílohy	I
	Tabulka č. 1: Počty nařízených exekucí v letech 2002 – 2012	I
	Graf č. 1: Vývoj exekucí v letech 2002 – 2012	II

1 Úvod

Exekuce – toto slovo, od poloviny do konce devadesátých let v české společnosti téměř neznámé, nabývá zejména v posledních letech stále hrozivějších rozměrů.

Příčinu tohoto jevu lze spatřovat v celé řadě poměrně rychlých změn jak v politické, tak i společenské oblasti, ke kterým u nás od roku 1989 došlo. Prudký rozvoj soukromého podnikatelského sektoru, často provázený euforií a vidinou brzkého zbohatnutí, na druhé straně však bez hlubších znalostí a zvláště praktických zkušeností z podnikatelského prostředí vedl mnohdy k neuváženému uzavírání nevýhodných smluv a půjček bez toho, že by bylo předem jasné, jak budou plněny. Svým způsobem tomu napomohl i finanční sektor, různé banky a záložny, které z hlediska znalostí na tom byly obdobně jako podnikatelé. Důležité pro ně bylo uzavřít smlouvu o půjčce, aniž se blíže zajímali o podnikatelský záměr dlužníka a s tím spojenou návratnost finančních prostředků. A o jím nabízené záruky se již nezajímali vůbec.

Vedle dluhů plynoucích z podnikatelské sféry, začalo však přibývat stále více dluhů běžných občanů zlákaných nejrůznějšími úvěrovými produkty. S přihlédnutím k téměř nulové finanční gramotnosti široké veřejnosti, neznalosti takových jevů jako je nezaměstnanost nebo podstatné omezení sociálních dávek, docházelo i v této oblasti k nárůstu dluhů. V poslední době vzrůstá dokonce i počet exekucí na důchodové dávky, kdy na konci roku 2012 jich bylo více jak 67 tisíc. Dle sdělení České správy sociálního zabezpečení se jedná přibližně o 40 % nárůst. České domácnosti podle posledních údajů dluží cca 1,16 bilionu Kč.¹

Stav, kdy stále více různých věřitelů se obracelo na soudy s požadavky o zjednání práva a vymožení jejich pohledávek vedl k postupným změnám i v oblasti práva. Z počátku se jednalo o novelizaci některých právních norem, která v případě občanského soudního řádu trvá dodnes, ovšem i ke změnám zásadním, např. přijetí zcela nových zákonů jako exekutorského řádu, správního řádu či daňového řádu.

Přijetím exekučního řádu v roce 2001 se situace v exekučním řízení sice zlepšila, ovšem ani tak nelze hovořit o uspokojivém stavu. Podle vyjádření prezidenta Exekutorské komory Jiřího Proška se vede přibližně 2 miliony nevyřízených exekucí proti přibližně 400 000 dlužníků, kdy dluh činí v průměru asi 85 000 Kč.²

¹ HRUŠOVÁ, Monika. *Počet exekucí klesá, ale na rekordmana z Prahy je vypsáno 209 exekucí* [online]. 15.03.2013 00:00 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.hypoindex.cz/pocet-exekuci-klesa-ale-na-rekordmana-z-prahy-je-vypsano-209-exekuci/>>

² HRUŠOVÁ, Monika. *Počet exekucí klesá, ale na rekordmana z Prahy je vypsáno 209 exekucí* [online]. 15.03.2013 00:00 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.hypoindex.cz/pocet-exekuci-klesa-ale-na-rekordmana-z-prahy-je-vypsano-209-exekuci/>>

Neustálý nárůst³ nařízených exekucí vedl zákonodárce k tomu, že v roce 2009 byl přijat nový daňový řád a v roce 2012 rozsáhlá novela občanského soudního řádu, exekutorského řádu a některých dalších právních předpisů.

Ve své práci se snažím především ukázat na tyto změny a to i za cenu, že s ohledem na krátkou dobu jejich platnosti není dostatek poznatků o jejich praktickém vlivu na probíhající exekuční řízení. Teprve jejich použití v praxi exekučních orgánů, především soudů a soudních exekutorů ukáže, do jaké míry napomohly k uplatňování práva oprávněnými a zejména urychlily probíhající exekuční řízení. Dále se v práci zabývám obecnými otázkami souvisejícími s exekucemi, srovnáním exekuce správní a soudní a střetem exekucí.

Výklad jednotlivých institutů člením od exekucí soudních a s tím úzce související činnosti soudních exekutorů a dále pak exekuce správní a daňové. Zmíněný postup volím z toho důvodu, že soudní exekuce spolu s exekucemi soudních exekutorů převažují nad ostatními nejen co do počtu, ale především z hlediska jejich významu v oblasti vymahatelnosti práva, které tento institut představuje.

³ s výjimkou roku 2010, kdy došlo k mírnému poklesu

2 Exekuce obecně

Pod významem slova exekuce převažuje v laické veřejnosti názor, že se jedná o situaci, kdy přijde do bytu dlužníka osoba – exekutor, který provede zabavení věcí movitých, v horším případě i celé nemovitosti, následně je prodá v dražbě a po uhrazení svých výdajů předá zbytek částky tomu, kdo dlužníka zažaloval u soudu. Kdyby tomu tak skutečně bylo, nebylo by možno hovořit o právním státě poskytujícím ochranu práv a oprávněných zájmů svých občanů v celé jejich šíři. Takové zúžení významu slova exekuce je sice pochopitelné, protože se veřejnost s takovými případy nejvíce setkává buď přímo, nebo prostřednictvím sdělovacích prostředků, ale z hlediska práva je naprosto nepřijatelné. Sám život, chování lidí, jejich ekonomická činnost přináší řadu situací, kdy na straně jedné stojí ten, jehož práva jsou poškozována, tedy „oprávněný“ a na straně druhé ten, který něco nečiní, ačkoliv by tak dobrovolně činit měl, tedy „povinný“. A právě různorodost takových případů, které je nutno řešit a napravovat vyvolává potřebu vzniku k tomu oprávněných státních institucí, vybavených příslušnými pravomocemi jako jsou především soudy včetně exekučních úřadů, správní orgány či orgány spravující daně.

V preambuli Ústavy ČR se mimo jiné píše, že občané jsou odhodláni chránit a rozvíjet Českou republiku jako vlast rovnoprávných, svobodných občanů, kteří jsou si vědomi svých povinností vůči druhým a zodpovědnosti vůči celku. Ne každý si však je takových povinností a zodpovědnosti vědom. V takovém případě je pak nutné, aby stát, respektive jím vytvořené orgány, přiměli takové občany ke splnění toho, co svým jednáním porušili či porušují. Při tom musí být státní moc uplatňována jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon⁴.

„Pojem exekuce vysvětluje následující definice: Výkon rozhodnutí neboli exekuce je nucený výkon povinností dlužníka, který dobrovolně nesplní to, co mu ukládá vykonatelné rozhodnutí.“⁵ V praxi to znamená, že právní řád musí být připraven na to, aby ten, kdo nesplní dobrovolně, co mu bylo uloženo soudním či jiným orgánem, byl k tomu přinucen státní mocí. Z definice však zároveň vyplývá, že v našem právním řádu není pojem slova exekuce používán výhradně, ale je používán i výraz „výkon rozhodnutí“. K dané situaci došlo v souvislosti s přijetím Občanského soudního řádu (dále jen OSŘ) v roce 1963, kdy oproti OSŘ z roku 1950 zvolil zákonodárce vhodnější český název – výkon rozhodnutí. I když se tato nová terminologie v odborné veřejnosti příliš nevžila, je s ohledem na platnost OSŘ⁶ z

⁴ Ústava ČR § 2, odst. 2

⁵ RAŠOVSKÁ, Ilona. *Jak být úspěšný v exekuci, aneb, Základní cesta exekutora: praktická příručka pro exekutory*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002. 366 s. Knihovnička Orac. ISBN 80-86199-51-7. str. 8

⁶ kdy ani jeho postupná novelizace tento slovní termín nezměnila

roku 1963 nadále používán. K původnímu termínu se zákonodárce počal vracet v průběhu 90. let, kdy se již slovo „exekuce“ používá v novelizovaných právních předpisech zcela běžně. Ve svém důsledku dochází při „výkonu rozhodnutí“ i „exekuci“ ke stejnému výsledku – tedy donucení povinného splnit, příp. strpět to, co mu bylo uloženo a co sám dobrovolně nesplnil. Pokud jde o uvedené slovní termíny, tak ve své práci používám oba dva, a to dle terminologie odpovídající znění ustanovení platného zákona.

Způsob provedení exekuce není v našem právním řádu soustředěn do jednoho předpisu, ale je rozdělen do několika zákonů upravujících činnost různých orgánů státní moci, které pak zajišťují aplikaci tohoto právního institutu na jim svěřeném úseku činnosti.

Tak se setkáváme s exekucemi vykonávanými:

- **soudy** podle zák. č. 99/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů, Občanský soudní řád (dále jen OSŘ) ⁷,
- **exekutorskými úřady** podle zák. č. 120/2001 Sb. ve znění pozdějších předpisů, Exekutorský řád (dále jen EŘ),
- **správními orgány** podle zák. č. 500/2004 Sb. v platném znění, Správní řád, (dále jen SpŘ),
- **správce daní** podle zák. č. 280/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů, daňový řád, (dále jen DŘ).

I když jsou exekuce vykonávány různými orgány státní moci a tedy i z toho vyplývajícího různého rozsahu, vycházejí vždy ze stanoveného právního postupu zajišťujícího spravedlivou ochranu práv a oprávněných zájmů jejich účastníků a to nejen oprávněného a povinného, ale i třetích osob poskytujících součinnost – věřitele, podlužníka a dalších.

Každé takové řízení má zásadně dvě relativně samostatné fáze. V první z nich se jedná o projednání a rozhodnutí sporů či jiných právních věcí, tedy tzv. řízení nalézací, jehož výsledkem je autoritativní rozhodnutí soudu nebo jiného státního orgánu o právech či povinnostech účastníků. Zároveň je tak jasně stanoveno, kdo z účastníků je oprávněným a kdo povinným. Teprve poté, co povinný dobrovolně nesplní, co mu bylo v autoritativním rozhodnutí uloženo, dochází k tzv. vykonávacímu řízení, tedy exekuci nebo výkonu rozhodnutí.

⁷ ve znění zákona jde o výkon rozhodnutí

„Exekuční řízení je přitom řízení zcela samostatné a na nalézacím řízení nezávislé; projevuje se to i tím, že jeho prostřednictvím jsou vymáhány povinnosti, které byly uloženy nejen rozhodnutími soudů vydanými v nalézacím řízení, ale i rozhodnutími správních úřadů a jiných státních orgánů, popř. dalších subjektů, o nichž to stanoví zákon.“⁸ I když nalézací a vykonávací řízení mají v konečném důsledku společný cíl, tj. ochranu subjektivních práv oprávněného, jedná se o oddělené právní úkony. Teprve po splnění zákonem stanovených podmínek, např. v občanském soudním řízení předložením návrhu oprávněného na provedení exekuce, lze o jejím provedení rozhodnout a nařídit její provedení. Na uvedené fázi takového řízení se však mezi právníky počínají objevovat názory, zda by nebylo vhodné nalézací řízení i výkon rozhodnutí nespojit v jeden institut, jak např. uvádí JUDr. Karel Svoboda: „Právní vztahy mezi účastníky soukromoprávních vztahů se stávají stále složitějšími a rozmanitějšími. Získávají dynamiku, kterou si před dvaceti lety bylo jen obtížné představit. Proto se domnívám, že nyní uzrál čas, aby zákonodárce zapřemýšlel nad tím, zda řízení o výkon rozhodnutí nevybavit procesními instituty, jimž až dosud disponovalo pouze řízení nalézací. Osobně si dokonce myslím, že by bylo vhodné sjednotit nalézací řízení a řízení o výkon rozhodnutí do jediného formálního celku. Jen tak lze zajistit, že účastníci řízení i soud budou mít po celou dobu možnost přizpůsobovat se aktuálnímu skutkovému vývoji práv a povinností, jejichž průchod má soud na základě žaloby zabezpečit. K takovému sjednocení by mělo dojít i z toho důvodu, že předmětem přezkumu před exekučním soudem se stále častěji stávají i otázky, jejichž rozřešení bylo v minulosti záležitostí nalézacího soudu. Vykonávací soud stále častěji musí prokazovat, zda povinnost ustavená exekučním titulem trvá v době reálného provedení exekuce. Dokonce za určitých okolností přezkoumává, zda exekuční titul, který má vykonat, je přiměřený okolnostem, za nichž byl vydán. Exekuční řízení tedy stále více splývá s řízením nalézacím.“⁹

Z hlediska rozsahu prováděných exekucí lze na prvním místě jmenovat soudy, které na rozdíl od jiných uváděných orgánů zaujímají zvláštní místo. Soud nevykonává pouze rozhodnutí vydaná v občanském soudním řízení, ale např. i rozhodnutí orgánů Evropského společenství. Rozsah výkonu rozhodnutí prováděných soudy je mnohem širší než exekuce prováděné ve správním nebo daňovém řízení. Především z těchto důvodů vedoucích k

⁸ DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 2 sv. ; xx, 1579, xvii, s.1581-3343. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9. str. 2061

⁹ SVOBODA, Karel. Dispoziční právo v řízení o výkon rozhodnutí. *Právní rozhledy*, 2009, 17(23), s. 853-855. ISSN 1210-6410. str. 855

přetíženosti v činnosti soudů, bylo přistoupeno v polovině roku 2001 k přijetí zákona¹⁰, kterým byly zřízeny exekutorské úřady. „*Jeho přijetí znamenalo pozitivní změnu ve vymahatelnosti práva. Před rokem 2001 byl soudní výkon rozhodnutí u většiny soudů zdlouhavou a zpravidla velmi málo efektivní cestou k vymožení exekučního titulu ve prospěch oprávněného, takže povinní se mohli vcelku důvodně v řadě případů spoléhat na to, že své vykonatelné povinnosti nebudou muset plnit nebo že jejich splnění přinejmenším výrazně oddálí, aniž by pocítili významnější důsledky. Nástup soudních exekutorů tento neblahý stav změnil.*“¹¹

2.1 Právní úprava

Jak jsem již uvedl v předchozí kapitole, existuje v našem právním řádu několik druhů exekučních řízení. I když právní úprava tohoto institutu je tak roztržena do několika speciálních právních norem, dochází mezi nimi k subsidiaritě. Uvedená skutečnost vyplývá z toho, že se ve všech těchto normách jedná o stejný předmět – výkon rozhodnutí, exekuci a jsou tedy postaveny na stejném základě a směřují ke stejnému cíli – vymožení uložené povinnosti, která nebyla povinným splněna dobrovolně. Vzájemný vztah těchto právních norem obsahuje i stanovisko nejvyššího soudu, ve kterém vysvětlil vztah občanského soudního řádu a exekučního řádu, kdy uvedl: „*Občanský soudní řád má tedy vůči exekučnímu řádu povahu předpisu subsidiárního. Z poměru předpisu obecného (základního) a subsidiárního plyne, že subsidiární se použije tehdy a jen tehdy, jestliže předpis obecný sám konkrétní úpravu nemá, resp. když určitou situaci, vlastní upravovaným vztahům, sám nereguluje. Má-li však být současně - v obecné rovině - aplikován občanský soudní řád, musí být výklad exekučního řádu podáván tak, aby s občanským soudním řádem byl navzájem slučitelný. Není účelné, aby jedna a táž právní otázka byla vykládána v řízení o výkon rozhodnutí jinak než v řízení exekučním. Tam, kde exekuční řád (výslovně) na konkrétní otázku neodpovídá, je tím přílehlavé dát přednost úpravě zakotvené v občanském soudním řádu před názorem, že i bez toho je daná úprava exekučního řádu úplná (a použitelnost občanského soudního řádu vyloučena).*“¹²

¹⁰ Zák. č. 120/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (Exekuční řád)

¹¹ ČESKO a KASÍKOVÁ, Martina et al. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád): komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2007. xv, 672 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-582-7. str. V

¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 2. 2006, sp. zn. Cpjn 200/2005

Zároveň je však třeba konstatovat, že ne všechny tyto normy mají z hlediska subsidiarity vůči sobě stejné postavení. Dokazuje to následující porovnání:

Občanský soudní řád (zák. č. 99/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů)

- je základním (speciálním) zákonem pro provádění soudních exekucí a rovněž subsidiární právní normou pro:
 - provádění exekucí soudním exekutorem dle EŘ¹³
 - provádění daňové exekuce dle DŘ¹⁴

Exekuční řád (zák. č. 120/2001 Sb. v platném znění)

- je základním (speciálním) zákonem pro provádění exekucí soudním exekutorem.

Správní řád (zák. č. 500/2004 Sb. v platném znění)

- je základním (speciálním) zákonem pro provádění správní exekuce na nepeněžitá plnění

Daňový řád (zák. č. 280/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů)

- je základním (speciálním) zákonem pro provádění daňové exekuce
- subsidiární právní normou pro provádění správní exekuce na peněžitá plnění¹⁵

2.1.1 Občanský soudní řád

Z výše uvedeného porovnání je patrné, že OSŘ má v právní oblasti vztahující se k exekucím nezastupitelné místo a je v tomto směru základní, lze říci stěžejní, právní normou. Je tomu tak i proto, že upravuje v oblasti občanského soudního řízení činnost soudu, jehož postavení v celém systému státní moci je zakotveno přímo v Ústavě ČR¹⁶.

Občanský soudní řád, který upravuje činnost soudů v občanském právním řízení je rozdělen celkem do osmi částí, z nichž z hlediska této práce je nejpodstatnější část šestá. V části šesté OSŘ nazvané „Výkon rozhodnutí“ je podrobně upraven postup soudu při vykonávacím řízení. Podle OSŘ je soud oprávněn nařizovat a vykonávat rozhodnutí směřující jak k peněžitému, tak k nepeněžitému plnění. Výjimečnost postavení soudu a tím odvozeně i OSŘ jako právního předpisu lze spatřovat i v tom, že soud jako jediný orgán je zmocněn k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí např. o výchově nezletilých dětí nebo o vykázání ze

¹³ § 52 EŘ

¹⁴ § 177 DŘ

¹⁵ § 106 odst. 3 a § 116 odst. 6 SŘ

¹⁶ zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR

společného obydlí a nenavazování kontaktů s oprávněným.¹⁷ Obdobně je soud oprávněn k výkonu rozhodnutí orgánů Evropského společenství¹⁸ a jiných nesoudních orgánů.¹⁹ Význam této normy pro vykonávací řízení spočívá i v tom, že komplexně a velmi podrobně upravuje tuto činnost nejen v oblasti občanskoprávní, ale zároveň je podpůrnou (subsidiární) normou pro exekuce prováděné soudním exekutorem a exekuce daňové.

V kontextu s dosud uvedeným je třeba se zmínit i o tom, že OSŘ od doby svého přijetí v roce 1963 prošel celou řadou změn a doplnění. Celkem se dosud jednalo o 126 zákonů a 8 nálezů Ústavního soudu, které upravovaly znění zákona, z toho převážná většina připadá na léta 2000 – 2012, což bezprostředně souvisí se změnami společenských a zvláště pak ekonomických podmínek v České republice. Právě tyto změny, zvláště v ekonomickém prostředí, způsobily v mnohých případech zahlcenost soudů nebývalým nárůstem návrhů na výkon rozhodnutí a to jak co do způsobů jejich výkonu, tak co do celkových počtů²⁰. Jak jsem se již zmínil, určitým řešením směřujícím k odlehčení v činnosti soudů, bylo přijetí zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, i když ani toto opatření danou situaci zcela nevyřešilo.

2.1.2 Exekuční řád

Zákonem č. 120/2001 Sb. byla část státní moci vykonávané dosud jen státními orgány (soudy, správními a daňovými orgány) fakultativně vyvedena do soukromé, podnikatelské sféry. Na tom nic nemění ani ta skutečnost, že exekutor je do funkce svého úřadu jmenován ministrem spravedlnosti, po splnění celé řady předpokladů, z nichž na prvním místě je předpoklad odborného vysokoškolského právního vzdělání v magisterském studijním programu. *„Přijetím zákona vznikla zvláštní „dvojkolejnost“ vymáhání splnění povinností, neboť stejná povinnost může být – podle volby věřitele – v některých případech vynucována buď soudním výkonem rozhodnutí, nebo exekuční činností prováděnou soudními exekutory. Zajímavé na tom je též to, že oba subjekty, které podle zákona (alternativně) provádějí vymáhání splnění povinností uložených rozhodnutími soudů a dalšími tituly, nejsou přitom vybaveny stejnými (obdobnými) kompetencemi a že soudy nemají ani zlomek oprávnění, které zákon poskytl „soukromým“ soudním exekutorům.“²¹*

¹⁷ § 251 odst. 2, písm. a), písm. d), § 272 a násl., § 273b OSŘ

¹⁸ článek 244 a 256 Smlouvy o založení Evropského společenství

¹⁹ zák. č. 97/ 1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním ve znění pozdějších předpisů

²⁰ Viz. tabulka č. 1 (v příloze bakalářské práce)

²¹ DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 2 sv. ; xx, 1579, xvii, s.1581-3343. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9. str. 2002

EŘ uvedený v první části zákona je rozdělen do XIV hlav, jejichž obsahem jsou ustanovení upravující předpoklady pro zastávání funkce exekutora a jeho zaměstnanců, vlastní exekuční činnost a způsoby jejího provedení a další činnost exekutora. S přihlédnutím k obsahu mé bakalářské práce jsou nejpodstatnější hlava III. až hlava VI. vztahující se k vlastnímu provádění exekuce.

Od roku 2001, kdy nabyl tento zákon účinnosti, bylo jeho znění upravováno celkem 31 novelami, reagujícími z části na nové právní úpravy, ale rovněž i na některé excesy, k nimž při prováděných exekucích soudními exekutory docházelo.

Jak z dosud uvedeného vyplývá, je činnost soudů i soudních exekutorů v exekučním řízení velmi úzce propojena. To se plně odráží i v ustanovení EŘ, kde v § 52 odst. 1, je uvedeno: „Nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro exekuční řízení přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu“. Tyto blízké vazby se promítají i do některých dalších právních norem novelizujících zároveň jak OSŘ tak EŘ. V této souvislosti považuji za účelné zmínit se podrobněji o poslední takové novele²², která svým obsahem podstatně změnila řadu ustanovení obou uvedených právních předpisů. Jak vyplývá z důvodové zprávy k uvedenému zákonu, novela přinesla změny v právní úpravě postupu exekutora, posílila ochranu práv účastníků řízení, výrazně omezila dvojkolejnost výkonu rozhodnutí a exekuce, a přinesla tak zrychlení a zefektivnění výkonu exekučních titulů. Ve zprávě se dále uvádí: *“Uvolněné personální kapacity bude možno použít pro výkon soudnictví v jiných oblastech a zefektivnit tak dohled předsedů okresních soudů nad soudními exekutory nebo zrychlit chod justice v nalézacím řízení.”*²³

K přijaté novele uvedl její předkladatel, poslanec parlamentu ČR toto: *„Vládní návrh zákona přinesl sám o sobě celou řadu změn, především podstatné omezení dvojkolejnosti výkonu rozhodnutí prováděného soudem a exekuce prováděné soudními exekutory, zavedení nových způsobů výkonu rozhodnutí zaměřených na efektivní a přitom nelikvidační způsoby exekuce, zavedení elektronických dražeb movitých věcí a vůbec posílení institutu dražby jako transparentního a nejvíce výtěžného zpeněžení věcí a hodnot, spojení věcí proti stejnému povinnému, předžalobní výzvu a další. To vše při zachování standardu ochrany práv účastníků řízení.”*²⁴

²² zák. č. 396/2012 Sb., zákon, kterým se mění zák. č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů a další související zákony

²³ Důvodová zpráva k zákonu č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

²⁴ STANĚK, Petr. Exekuce ve sněmovně. *Komorní listy*, II/2012. Brno: EK ČR, 2012. s. 3-3. MK ČR E 19153. str. 3

Mimo některých méně významných změn upřesňujících význam právních pojmů, jako např. nahrazením slov „základní částka“ slovy „nezabavitelná částka“, nebo slova „spolumajitel“ slovem „spoluvlastník“, dochází i ke změnám daleko významnějším. Mezi ně lze v OSŘ zařadit především následující:

Přidán taxativní výčet, kde je uvedeno, kdy soud nařizuje a provádí výkon rozhodnutí. Důležité v uvedeném výčtu však je, že soud nevykonává exekuční tituly, které lze vykonat podle správního nebo daňového řádu²⁵. V praxi to znamená, že exekuční tituly vydané správními nebo daňovými orgány musí vykonat buď sami, nebo mohou využít k jejich provedení soudního exekutora. Tímto opatřením tak byly soudy zbaveny značné zátěže v jejich činnosti.

Žalobce mající ve věci úspěch má právo na náhradu nákladů jen tehdy, pokud žalovanému ve lhůtě nejméně 7 dnů před podáním návrhu na řízení zašle na jeho adresu výzvu k plnění²⁶. Ustanovením je sledováno snížení počtu exekucí o případy, kdy např. nebyla dlužníkem uhrazena nějaká částka pouhým opomenutím.

Nově lze nařídít výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy, přikázáním pohledávky nebo postižením jiných majetkových práv manžela povinného v případě, že jde o vydobytí závazku patřícího do společného jmění manželů²⁷. Tím je zabráněno případům, kdy dlužníci skrývali své peníze na účtu partnera.

Doplněno ustanovení, podle kterého nelze přikázat pohledávku z účtu určenému k vyplácení peněz prostřednictvím karty sociálních systémů.²⁸ Ustanovení tak reaguje na nově zaváděný systém výplaty některých sociálních dávek.

Přidána ustanovení, podle nichž lze nemovitost místo prodeje pronajmout a získané prostředky po odečtení nákladů využít k uspokojení pohledávky oprávněného.²⁹

Nově je umožněno vydražení podílu člena bytového družstva za skutečnou cenu bytu, kterou určí znalec.³⁰ Změna spočívá v tom, že dosud v případě exekuce u takového dlužníka vyplatilo družstvo tzv. vypořádací podíl, který mnohdy ani zdaleka nedosahoval tržní ceny bytu.

Výkonu rozhodnutí nyní nepodléhají zvířata, která nejsou chována pro hospodářský efekt.³¹

²⁵ § 251, odst. 2, písm. b) EŘ

²⁶ § 142a, odst. 1 EŘ

²⁷ § 262a, odst. 3 EŘ

²⁸ § 303, odst. 3 EŘ

²⁹ § 320b až § 320h EŘ

³⁰ § 320ab EŘ

³¹ § 322, odst. 2, písm. e) EŘ

Pořízení záznamu o průběhu prohlídky bytu a jiných místností lze i bez návrhu přítomných osob. Tyto osoby musí být o tom pouze poučeny při zahájení prohlídky.³² Ustanovením je tak reagováno na situace, kdy při soupisu věci (tzv. mobiliární exekuci) není nikdo přítomen nebo kdy hrozí konflikt.

Nově obsahuje ustanovení umožňující provedení dražby elektronicky s využitím internetu.³³ Reaguje tak na celospolečenský vývoj v dané oblasti spojený s využíváním internetu.

Novým ustanovením je stanoven tzv. předražek.³⁴ V praxi to znamená, že i vydraženou nemovitost bude možné prodat znovu, pokud zájemce za ni nabídne nejméně o čtvrtinu větší částku, než bylo nejvyšší dražební podání. Takovou nabídku musí zájemce podat soudu písemně nejdéle do 15 dnů po zveřejnění usnesení o příklepu.

Obdobně byl uvedeným zákonem novelizován i EŘ, kdy v jeho znění došlo k následujícím podstatným změnám:

Novým ustanovením je zakázáno osobám, které nejsou ustanoveným soudním exekutorem, používat toto označení, případně označení exekutorský úřad, ani od nich odvozené tvary slov způsobilé vyvolat nebezpečí záměny.³⁵ Úprava tak reaguje na situaci, kdy se v této oblasti objevila řada soukromých vymahačů (mnohdy bez odborného vzdělání) označující své firmy názvem „exekuční kancelář“ – matoucí jak dlužníky, tak věřitele.

Nově je upraveno zahájení exekučního řízení, kdy exekutor nemusí ve všech případech čekat na rozhodnutí soudu, ale o jeho zahájení rozhodne sám a teprve následně do 15 dnů po obdržení návrhu požádá exekuční soud o pověření a nařízení exekuce. Cíl této novelizace lze spatřovat jednak ve snaze urychlit a zhospodárnit zahájení exekučního řízení a zároveň omezit nadbytečnou činnost soudů.

Nově byla zavedena povinnost slučovat exekuce vedené proti témuž dlužníkovi a to i v případě, že jsou vedeny různými exekutorskými úřady.³⁶ Tímto opatřením je především sledováno, aby dlužníkovi nevznikaly další zbytečné exekuční náklady, které je povinen uhradit.

Exekutor je povinen vést vymožené peněžité plnění odděleně od vlastních prostředků, tedy na zvláštním účtu, nad kterým má kontrolu ministerstvo spravedlnosti.³⁷ V daném

³² § 325b, odst. 3 EŘ

³³ § 330a EŘ

³⁴ § 336ja, odst. 1 EŘ

³⁵ § 4, odst. 1, odst. 2 EŘ

³⁶ § 37, odst. 3 a 4 EŘ

³⁷ § 46, odst. 5 EŘ

případě se nejspíše jedná o reakci na případ bývalého exekutora J. Višvádera, který zcizil 80 milionů Kč a byl zadržen v zahraničí.

V případě vyškrtnutí zajištěné věci při soupisu, je exekutor povinen tuto vrátit na místo odkud byla vzata, pokud se s navrhovatelem nedohodl jinak.³⁸ Ustanovení reaguje především na případy, k nimž docházelo, kdy třetí osoba jako vlastník zajištěné věci, si po jejím vyřazení ze soupisu musel její navrácení na původní místo zajistit sám.

Exekutor nyní může vydat exekuční příkaz k pozastavení řídičského oprávnění v případech, kdy je exekucí vymáhán nedoplatek výživného na nezletilé dítě. Uchránění tohoto opatření zůstanou pouze ti, kteří potřebují řídičské oprávnění např. k obživě.³⁹

Zrušením § 78 došlo k ukončení sepisování exekutorských zápisů obsahujících uznání dluhu dlužníkem a jeho souhlas, že pokud nebude dluh jím řádně splácen, bude zahájena exekuce. Tyto zápisy lze nyní uzavírat jen u notáře.

Lze říci, že uvedené zásadní změny v exekucích, výrazně přizpůsobují tento institut současným potřebám vymahatelnosti práva v naší společnosti. To vyplývá i z vyjádření prezidenta Exekutorské komory ČR Jiřího Proška ze dne 19. 9. 2012, v den kdy byla novela schválena Poslaneckou sněmovnou ČR: „*Novelu jednoznačně vítám. Vnímám ji jako nutnou, protože exekuční právo je značně zastaralé. Občanský soudní řád platí bezmála padesát let a byl tvořen v éře, kdy bylo povinností každého pracovat a účet jste mohli mít jenom u Československé státní spořitelny. Novela má exekuce podstatným způsobem zmodernizovat. Přiblížíme se tak úrovni právně vyspělejších zemí. Exekuce se zrychlí, pro dlužníky i věřitele budou přehlednější a jednodušší.*“⁴⁰

2.1.3 Správní řád

Zákonem 500/2004 Sb., správním řádem je upraven postup orgánů moci výkonné, orgánů územních samosprávných celků a jiných orgánů, právnických a fyzických osob, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy (dále jen správní orgán).

V hlavě XI., části druhé zákona je normativně upravena exekuce, prováděná správními orgány. Její výkon je v daném případě rozdělen na exekuci na peněžitá plnění a exekuci na nepeněžitá plnění. V případě exekuce na peněžitá plnění, přenechává SŘ její výkon místně příslušnému správci daně, nestanoví-li zákon, že exekučním orgánem je správní

³⁸ § 68, odst. 7 EŘ

³⁹ § 71a EŘ

⁴⁰ *Exekutorská komora zásadní novelu exekučního řádu vítá* [online]. Česká televize. 15.03.2013 15:27 [cit. 2013-02-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/196523-exekutorska-komora-zasadni-novelu-exekucniho-radu-vita/?mobileRedirect=off>>

orgán sám.⁴¹ V praxi to znamená, že tato forma exekuce je pak v obou případech vykonávána podle zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů.

V případě exekuce na nepeněžitá plnění je situace jiná. O jejím provedení rozhoduje správní orgán sám vydáním správního exekučního příkazu, včetně rozhodnutí o uhrazení nákladů exekuce. Vlastní výkon exekuce provede správní orgán, nebo prostřednictvím soudního exekutora. Možnost provedení správní exekuce prostřednictvím soudu byla od 1. 1. 2013 vyloučena zák. č. 396/2012 Sb.

Pokud se jedná o správní exekuce na nepeněžitá plnění lze konstatovat, že ze všech druhů exekucí jsou nejméně používané. Důvody lze spatřovat v poměrné obtížnosti jejich provedení spočívající především v určitém nároku na minimum právních znalostí pracovníků správního orgánu (zejména obcí) a navíc jsou často spojeny s dalšími obtížemi jako např. přímým stykem s povinným, různými průtahy jednání a nezřídka i s případy fyzického napadání.

2.1.4 Daňový řád

Při daňové exekuci se postupuje podle zákona č. 280/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon upravuje postup správců daní, práva a povinnosti daňových subjektů a třetích osob, které jim vznikají při správě daní, přičemž daní se podle zákona rozumí daň, clo nebo poplatek.⁴² Výkon daňové exekuce je upraven v části III., hlavě 5, díl 5 – vymáhání daní. Při tom však § 177 odst. 1, zákona odkazuje na to, že nestanoví-li tento zákon jinak, postupuje se při daňové exekuci podle občanského soudního řádu, zatímco v ustanovení § 262 je zcela vyloučeno při správě daní použití správního řádu.

Oproti předchozí úpravě daňové exekuce v zákonu č. 377/1992 Sb.⁴³ je současná právní úprava daleko podrobnější a komplexnější. Obecně obsahuje mnohé instituty uvedené i v OSŘ (např. prohlášení o majetku, daňovou exekuci srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky či prodejem movitých věcí a nemovitostí), které však upravuje, případně doplňuje na podmínky práv a povinností vznikajících při správě daní.

2.2 Exekuční tituly

Exekuční titul je podstatou exekučního řízení. Je vydáván k tomu oprávněným orgánem a musí v každém případě splňovat určité náležitosti jak materiální tak formální.

⁴¹ § 106, odst. 1 SŘ

⁴² § 1, odst. 1 DŘ

⁴³ zrušen zákonem č. 280/2009 Sb.

Materiální náležitosti vymezují účastníky řízení, tedy oprávněného a povinného, dále předmět, rozsah a způsob plnění, stanovení lhůty ke splnění povinnosti a potvrzení vykonatelnosti titulu. Formální náležitosti, kterými jsou podmínky vykonatelnosti, vyplývají z právního předpisu, podle kterého bylo rozhodnutí vydáno. Např. vykonatelnost soudních rozhodnutí podle OSŘ je jiná u rozsudku a jiná u usnesení. Pokud byla povinnost uložena v rozsudku soudu, je třeba ji splnit do 3 dnů od nabytí právní moci rozsudku, v případě, kdy se jedná o vyklizení bytu je stanovena lhůta do 15 dnů. Pokud nebyla v rozsudku uložena povinnost plnění, je vykonatelný ihned po nabytí právní moci. U usnesení počíná lhůta k plnění běžet od jeho doručení. Obě tyto náležitosti – tedy jak materiální, tak formální, činí titul vykonatelným. „Rozhodnutí, které tyto náležitosti nemá, není rozhodnutím vykonatelným a nemůže být podkladem pro výkon rozhodnutí.“⁴⁴

Exekuční tituly podle § 274 OSŘ

Mimo rozhodnutí soudů v občanskoprávním řízení se jedná o exekuční tituly:

- vykonatelná rozhodnutí soudů a jiných orgánů činných v trestním řízení, pokud přiznávají právo nebo postihují majetek,
- vykonatelná rozhodnutí soudů ve správním soudnictví,
- vykonatelná rozhodnutí státních notářství a dohod jimi schválených,
- notářských zápisů se svolením k jejich vykonatelnosti sepsaných podle zvláštního zákona,⁴⁵
- vykonatelných rozhodnutí a jiných exekučních titulů orgánů veřejné moci,
- rozhodnutí orgánů Evropských společenství,⁴⁶
- jiných vykonatelných rozhodnutí, schválených smírů a listin, jejichž soudní výkon připouští zákon.

Exekuční tituly podle § 40 EŘ

- vykonatelné rozhodnutí soudu nebo exekutora, pokud přiznává právo, zavazuje k povinnosti nebo postihuje majetek,
- vykonatelné rozhodnutí soudu a jiného orgánu činného v trestním řízení, pokud přiznává právo nebo postihuje majetek,
- vykonatelný rozhodčí nález,

⁴⁴ TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006. xvi, 836 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-489-9. str. 17

⁴⁵ Zák. č. 358/1992 Sb. O notářích a jejich činnosti, notářský řád ve znění pozdějších předpisů

⁴⁶ článek 244 a 256 Smlouvy o založení Evropského společenství

- notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný podle zvláštního předpisu,
- vykonatelné rozhodnutí orgánu veřejné správy včetně platebních výměrů, výkazů nedoplatků ve věcech daní a poplatků a jiných rozhodnutí, jakož i vykonatelný smír,
- vykonatelné rozhodnutí a výkaz nedoplatků ve věcech nemocenského pojištění a sociálního zabezpečení,
- jiná vykonatelná rozhodnutí a schválené smíry a listiny, jejichž výkon připouští zákon.

Exekuční tituly podle § 104 SpŘ

- vykonatelné rozhodnutí uvedené v § 74 SpŘ, nebo
- vykonatelný smír uvedený v § 141 odst. 8.

Exekuční tituly podle § 176 DŘ

- výkaz nedoplatků sestavený z údajů evidence daní,
- vykonatelné rozhodnutí, kterým je stanoveno peněžité plnění,
- vykonatelný zajišťovací příkaz.

2.3 Subjekty oprávněné k výkonu rozhodnutí

Obecně lze říci, že subjekty oprávněnými k výkonu rozhodnutí jsou soud, soudní exekutor, správní a daňové orgány. S tímto konstatováním však rozhodně nevystačíme, protože v praxi by to znamenalo, že jakýkoliv soud včetně Ústavního soudu, případně kterýkoliv samosprávní orgán, bez ohledu na okruh jeho působnosti, by mohl vykonávat rozhodnutí nebo exekuci a to kdekoliv na území republiky. Z uvedeného je tedy patrné, že subjektem oprávněným k výkonu rozhodnutí může být jen ten orgán, který je k tomu zmocněn příslušným zákonem. V daném případě hovoříme tedy o věcné a s výjimkou exekutorů i o místní příslušnosti.

2.3.1 Soud

Mezi nejvýznamnější subjekty vybavené touto pravomocí patří soud. Jeho věcná příslušnost je v dané právní oblasti mnohem širší než u ostatních subjektů. Vedle výkonu rozhodnutí na plnění peněžité i nepeněžité povahy, je jako jediný orgán vybaven i pravomocí k provádění rozhodnutí, které žádný další subjekt provádět nemůže. Jedná se např. o výkon

rozhodnutí o výchově nezletilých dětí, vykazání ze společného obydlí a nenavazování kontaktů s oprávněným nebo výkonu rozhodnutí orgánů Evropského společenství. Pokud není zákonem stanoveno jinak, je příslušným obecný soud, kterým je okresní nebo městský soud, v jehož obvodu má povinný (fyzická osoba) bydliště, případně je sídlem právnické osoby.

OSŘ řeší i případ, kdy povinný nemá obecný soud nebo jeho obecný soud není v České republice. V takovém případě je příslušným soudem ten, v jehož obvodu má povinný majetek, u výkonu pohledávky obecný soud banky a u zahraničního dlužníka soud, v jehož obvodu má na území ČR podnik nebo organizační složku podniku. Jde-li o prodej podniku nebo týká-li se výkon rozhodnutí nemovitosti, je příslušným soudem ten, v jehož obvodu se podnik či nemovitost nachází.

Může však dojít i ke zvláštní situaci, kdy ani jedna z uvedených podmínek není naplněna. Např. okresnímu soudu v Břeclavi byl předložen návrh na exekuci vůči občanu Maďarska, který se na území České republiky zdržoval jen přechodně. V daném případě okresní soud v Břeclavi požádal Nejvyšší soud o určení místní příslušnosti. V usnesení NS uvedl, že: *„V daném případě není zpochybněno, že věc patří do pravomoci českých soudů a je zřejmé, že nelze určit soud povinného ve smyslu § 45 odst. 2 exekučního řádu, neboť není známo, kde se a zda vůbec se zdržuje v České republice, a není známo ani místo, kde má nějaký majetek postižitelný exekucí. Protože jsou splněny předpoklady uvedené v ustanovení § 11 odst. 3 o. s. ř., při určení místní příslušnosti rozhodl Nejvyšší soud tak, že věc projedná a rozhodne ten soud, v jehož obvodu došlo ke spáchání přestupku, v jehož důsledku je řízení vedeno, a to i s ohledem na požadavek procesní ekonomie.“*⁴⁷

Úkony související s výkonem rozhodnutí soudu může činit zaměstnanec soudu – vykonavatel, pokud tak stanoví zvláštní zákon nebo zvláštní právní předpisy, nebo pověří-li jej tím předseda senátu, který následně i jeho činnost řídí.

2.3.2 Soudní exekutor

Dalším subjektem oprávněným k výkonu rozhodnutí je soudní exekutor. V daném případě se jedná o fyzickou osobu splňující předpoklady podle zákona (mající vysokoškolské vzdělání v oboru právo), jmenovaný do funkce ministrem spravedlnosti na návrh exekutorské komory, vykonávající exekuční činnost za úplatu.

Podle EŘ § 2 vykonává svoji činnost nezávisle. Při výkonu činnosti je vázán Ústavou České republiky, zákony (především EŘ a OSŘ), jinými právními předpisy a rozhodnutími

⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2012, sp. zn. 30 Nd 202/2012

soudu vydanými v řízení o výkonu rozhodnutí a exekučním řízení. Exekuční řízení zahajuje na návrh podaný oprávněným. Následně posoudí, jakým způsobem bude exekuce provedena a vydá exekuční příkaz, který má účinky nařízení výkonu rozhodnutí podle OSŘ. Do 15 dnů ode dne doručení návrhu musí exekutor požádat exekuční soud o pověření a nařízení exekuce. Věcná příslušnost pro výkon rozhodnutí soudním exekutorem vyplývá z ustanovení § 52 odst. 2 EŘ. Podle tohoto ustanovení je soudní exekutor oprávněn vykonávat všechny úkony, které občanský soudní řád a další právní předpisy jinak svěřují při provedení výkonu rozhodnutí soudu, soudci, vykonavatelé nebo jinému zaměstnanci soudu. Oproti soudu, je soudní exekutor navíc oprávněn vykonávat i rozhodnutí správních a daňových orgánů. Mimo uvedené je však exekutor oprávněn vydat i exekuční příkaz k pozastavení řídičského oprávnění povinného, jestliže je v exekuci vymáhán nedoplatek výživného na nezletilé dítě.

Prováděním úkonů může soudní exekutor pověřit i svého zaměstnance – vykonavatele a to takových, které podle OSŘ provádí vykonavatel soudu. Ostatní zaměstnanci exekutora mohou provádět jen jednoduché úkony, které jsou předmětem exekuční činnosti. Z hlediska místní příslušnosti není výkon rozhodnutí soudním exekutorem nikterak omezen.

2.3.3 Správní orgán

Subjektem oprávněným k výkonu rozhodnutí je i správní orgán, který je podle SpŘ nebo zvláštního předpisu oprávněn k provedení exekuce. Situace je zde však odlišná v tom, že SpŘ rozděluje exekuce na peněžité a nepeněžité plnění, přičemž exekuční správní orgán může požádat o výkon rozhodnutí na peněžité plnění místně příslušného správce daně⁴⁸. V případě exekuce na nepeněžité plnění je však exekučním správním orgánem obecní nebo krajský úřad, pokud vydal exekuční příkaz v prvním stupni sám nebo byl vydán jiným orgánem daného územního samosprávního celku. Mezi takové orgány ovšem nepatří orgány zájmové samosprávy, ani fyzické nebo právnické osoby, na které byla delegována státem určitá pravomoc při výkonu veřejné správy. Exekučním správním orgánem může být i obecní úřad obce s rozšířenou působností, pokud byl o to požádán správním orgánem, který exekuční titul vydal a má v územním obvodu sídlo.

Věcná příslušnost pro výkon exekuce správním orgánem vyplývá z ustanovení § 107 SpŘ. Místní příslušnost je pak stanovena v § 11 SpŘ.

Vlastní výkon exekuce může správní orgán provést sám nebo o její výkon požádat soudního exekutora, v případě peněžitého plnění i obecního správce daně.

⁴⁸ § 106 SpŘ

2.3.4 Správce daně

Posledním orgánem oprávněným k provedení exekuce je správce daně. I když jej zde uvádím na posledním místě, nelze jej tak zařadit z hlediska množství jím prováděných exekučních řízení. Naopak, tento státní orgán zaujímá v oblasti exekucí jedno z předních míst, což vyplývá z jeho věcné příslušnosti spojené s problematikou výběru daní a vykonatelných rozhodnutí, kterými je stanoveno peněžité plnění.

Pravomoci správce daně, jakožto exekučního orgánu upravuje výlučně zákon č.280/2009 Sb.⁴⁹

Daňovou exekuci spočívající ve vymáhání nedoplatků může správce daně provádět sám nebo ji může zabezpečit prostřednictvím soudního exekutora, popřípadě nedoplatek uplatnit v insolvenčním řízení nebo jej přihlásit do veřejné dražby.

2.4 Podmínky pro nařízení exekuce

I přes různost exekucí, vyplývající z toho, kterým orgánem a podle kterého právního předpisu jsou prováděny, existují některé společné podmínky, bez kterých je jejich vykonání nemyslitelné. Především se jedná o existenci vykonatelného exekučního titulu, majícího všechny zákonem stanovené náležitosti⁵⁰. Druhou základní podmínkou je pak skutečnost, že povinný dobrovolně a včas nesplní uloženou povinnost.

2.4.1 Podmínky pro nařízení exekuce soudem

Základním předpokladem pro zahájení vykonávacího řízení soudem, bez kterého nelze řízení zahájit, je návrh na nařízení výkonu rozhodnutí, podaný samotným oprávněným. V daném případě se jedná o dispoziční zásadu, protože je pouze na oprávněném, zda návrh podá či nikoliv. Výjimku z této zásady však tvoří ustanovení § 273a OSŘ a s tím související ustanovení § 76a OSŘ, kdy v případě, že se nezletilé dítě ocitlo bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny, soud předběžným opatřením nařídí na nezbytnou dobu jeho umístění do vhodného prostředí. Bezprostředně poté zajistí soud i výkon předběžného opatření.

Návrh na nařízení výkonu rozhodnutí musí obsahovat jednak obecné náležitosti⁵¹ a dále specifické náležitosti⁵², dle navrhovaného způsobu výkonu rozhodnutí.

⁴⁹ § 177 DŘ

⁵⁰ viz. kapitola 2.2

⁵¹ stanovené v § 42 odst. 4 a § 79 OSŘ

Obecné náležitosti návrhu jsou:

- kterému soudu je návrh určen,
- kdo jej činí,
- které věci se týká,
- co návrh sleduje.

Specifické náležitosti návrhu jsou:

- rodné číslo povinného, je-li oprávněnému známo,
- v návrhu na výkon rozhodnutí zaplacením peněžité částky, jakým způsobem má být výkon rozhodnutí proveden,
- v návrhu na výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy označením toho, vůči kterému má povinný nárok na mzdu (plátce mzdy),
- v návrhu na výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu povinného, označením peněžního ústavu a číslo jeho účtu (pokud označí oprávněný čísla více účtů u téhož peněžního ústavu, uvede také pořadí, v jakém z nich má být pohledávka odepsána),
- pokud oprávněný navrhuje výkon příkázáním jiné pohledávky, označí v návrhu osobu, vůči které má povinný pohledávku (dlužník povinného) a uvede důvod této pohledávky.

V předloženém návrhu může být uveden jen jeden ze způsobů navrhovaného výkonu rozhodnutí.

K návrhu je nutno předložit stejnopis rozhodnutí, opatřený potvrzením o jeho vykonatelnosti soudem, který o věci rozhodoval. V případě, že je návrh na výkon rozhodnutí podáván u téhož soudu, který o věci rozhodoval jako soud prvního stupně, není nutno stejnopis rozhodnutí přikládat. Je-li předložený návrh nesprávný nebo neúplný, soud navrhovatele vyzve, aby nedostatky odstranil, a stanoví mu lhůtu, do kdy má tak učinit. Pokud navrhovatel v určené době nedostatky návrhu neodstraní, soud návrh zamítne.

Navrhne-li oprávněný výkon rozhodnutí nevhodným způsobem, zejména vzhledem k nepoměru pohledávky a ceny předmětu, z něhož má být uspokojení pohledávky dosaženo, může soud po slyšení oprávněného nařídit výkon rozhodnutí jiným vhodným způsobem.

⁵² uvedené v § 261 OSŘ

Jestliže je z návrhu patrné, že výtěžek, kterého by se dosáhlo, by nepostačil ani ke krytí nákladů výkonu rozhodnutí, soud návrh na výkon rozhodnutí zamítne.⁵³

K tomu, aby mohla být exekuce nařízena a následně provedena je však nutné, aby existovaly další základní podmínky stanovené zákonem, které jsou platné po celou dobu probíhajícího řízení. V případě, že některá z nich chybí, nelze v řízení pokračovat a toto musí být zastaveno.

K zastavení řízení dochází při existenci tzv. neodstranitelné podmínky, pro kterou nelze v řízení dále pokračovat. Pokud soud v průběhu řízení takový nedostatek zjistí, řízení zastaví.⁵⁴ Pokud by soud přesto exekuci nařídil, lze proti nařízené exekuci podat odvolání k odvolacímu soudu. Z uvedeného vyplývá, že řízení o výkon rozhodnutí lze zastavit do doby, pokud není soudem nařízen jeho výkon. Může však dojít i k situaci, že soud nedostatek neodstranitelné podmínky zjistí až po nabytí právní moci usnesení o nařízení exekuce. Pokud se tak stane je soud nucen výkon rozhodnutí zastavit.⁵⁵

„V poslední době se začíná prosazovat názor, který připouští možnost zastavit řízení i poté, kdy byl výkon rozhodnutí již nařízen. Argumentuje se tím, že pro exekuční řízení nemá občanský soudní řád žádné zvláštní ustanovení, které by mělo bránit použití obecných ustanovení (např. dřívějšího ustanovení § 208 OSŘ, ve znění před novelou). Judikatura začala připouštět možnost rozhodovat o zpětvzetí návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí i po nařízení výkonu podle obecných ustanovení o zpětvzetí návrhu (§ 96, § 211, § 208 OSŘ). Podle tohoto názoru ustanovení o zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 OSŘ je třeba použít jen na případy, kdy je třeba zastavit pravomocně nařízený výkon rozhodnutí.“⁵⁶

Neodstranitelné podmínky řízení jsou:

- nedostatek pravomoci soudu⁵⁷ – pokud soud shledá, že není pravomocný k rozhodování o výkonu rozhodnutí, řízení zastaví a věc předá příslušnému orgánu,
- příslušnost soudu⁵⁸ – pokud soud není místně příslušný, řízení se musí zastavit a věc postoupit místně příslušnému soudu,
- způsobilost být účastníkem řízení⁵⁹,

⁵³ § 264 OSŘ

⁵⁴ dle § 104 odst. 1 a § 254 odst. 1 OSŘ

⁵⁵ § 268 odst. 1 OSŘ

⁵⁶ TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006. xvi, 836 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-489-9. str. 10

⁵⁷ uvedené v § 251 a § 274 OSŘ

⁵⁸ uvedené v § 252 OSŘ

⁵⁹ podle § 19 OSŘ

- překážka věci zahájené⁶⁰ (litispendence) – zahájení řízení brání tomu, aby o téže věci probíhalo u soudu jiné řízení,
- překážka věci rozhodnuté⁶¹ (res iudicata) – pokud došlo k pravomocnému rozhodnutí o výkonu rozhodnutí a dosud nedošlo k jeho zastavení, nelze věc projednávat znovu.

Vedle výše uvedených neodstranitelných podmínek řízení však mohou vyvstat i další, které podle OSŘ odstranit lze.

Odstranitelné podmínky řízení jsou:

- nedostatek procesní způsobilosti⁶² – každý může před soudem samostatně jednat jako účastník v tom rozsahu, v jakém má způsobilost vlastními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti. V případě, že fyzická osoba nemůže jednat samostatně, musí být zastoupena zákonným zástupcem, případně opatrovníkem, kterého v případě nebezpečí z prodlení ustanoví soud sám. Účastník se však může dát v řízení zastupovat zvoleným zástupcem.
- nedostatek plné moci⁶³ – účastník, který se nechá zastupovat, musí zvolenému zástupci udělit plnou moc nebo plnou moc pro určité úkony. Pokud se zástupce plnou mocí neprokáže, vyzve jej soud nebo přímo účastníka k tomu, aby plnou moc v soudem stanovené lhůtě předložili.

2.4.2 Podmínky k provedení exekuce soudním exekutorem.

Podle ustanovení § 37 EŘ lze vést exekuci jen na návrh oprávněného nebo toho, kdo prokáže, že na něho přešlo nebo bylo převedeno právo z rozhodnutí. Tato dispoziční zásada je rozšířena i na výběr soudního exekutora oprávněným. Soud exekutora pouze následně provedením exekuce pověří. Stane se tak na základě žádosti předložené exekutorem exekučnímu soudu spolu se všemi požadovanými listinami (návrh oprávněného včetně všech příloh), kterou je povinen předložit do 15 dnů ode dne doručení návrhu. Žádost včetně všech příložených listin musí být exekutorem podána na elektronickém formuláři prostřednictvím

⁶⁰ podle ustanovení § 83 OSŘ

⁶¹ podle § 159a, odst. 5 OSŘ

⁶² § 20 OSŘ

⁶³ § 28 OSŘ

veřejné datové síť. Doručení žádosti o pověření soudu, se elektronicky zapíše údaje do rejstříku zahájených exekucí.⁶⁴

Z návrhu podaného exekutorovi oprávněným musí být patrné, kdo ho činí, které věci se týká a co sleduje. Kromě toho musí návrh obsahovat jméno a příjmení účastníků, místo jejich pobytu, případně jejich rodné číslo nebo datum narození. Pokud jde o obchodní firmu, její název, sídlo a identifikační číslo. V návrhu dále musí být přesně označen exekuční titul, uvedení povinnosti, která má být exekucí vymožena, popřípadě v jakém rozsahu povinný vymáhanou povinnost splnil a případné důkazy, kterých se oprávněný dovolává. Způsob provedení exekuce, který je povinnou součástí návrhu předkládaného soudu, se v tomto případě neuvádí. K návrhu je nutno připojit originál nebo úředně ověřenou kopii exekučního titulu opatřeného potvrzením o jeho vykonatelnosti nebo notářský zápis se svolením k vykonatelnosti. Pokud návrh neobsahuje všechny požadované náležitosti nebo je neurčitý či nesrozumitelný, vyzve exekutor nejpozději do 15 dnů oprávněného, aby návrh doplnil či opravil a určí mu k tomu potřebnou lhůtu. Zároveň jej poučí, jak je třeba úpravu či doplnění návrhu provést. Pokud není návrh oprávněným v určené lhůtě opraven nebo doplněn, exekutor usnesením návrh odmítne. O tomto následku musí být oprávněný předem poučen.

Exekuční řízení je zahájeno dnem, kdy exekuční návrh došel exekutorovi, který však může začít zjišťovat a zajišťovat majetek povinného teprve poté, kdy jej soud provedením exekuce pověřil. Do 15 dnů ode dne doručení pověření vyrozumí exekutor oprávněného o zahájení exekuce, povinný je vyrozuměn nejpozději s prvním exekučním příkazem. Exekučním příkazem se rozumí příkaz k provedení exekuce některým ze způsobů uvedených v EŘ zvoleným samotným exekutorem. Exekuční příkaz má účinky nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu.

Určitý problém vyvstává v souvislosti se zánikem exekuce jako celku prováděné soudním exekutorem. Nelze totiž vyloučit, že exekutor prováděl exekuci více způsoby, takže ustanovení § 51 písm. c) EŘ se vztahuje pouze k tomu, že zaniká pověření exekutora, nikoliv celé exekuce. Ve stanovisku Nejvyššího soudu z r. 2006 je uvedeno: „*Nejvyšší soud (...), vyložil, že exekuce, v níž bylo vydáno více exekučních příkazů, se podobá situaci více vedených výkonů rozhodnutí, jež se liší způsobem výkonu a kde nucené vymožení peněžitého plnění vede k faktickému ukončení výkonu, v němž se tak stalo, pro ostatní však zakládá důvod, k jejich ukončení zastavením výkonu podle § 268 odst.1, písm.g) o. s. ř. Pouze v případě, že exekuce byla vedena na základě exekučního příkazu jediným způsobem, má*

⁶⁴ § 35a a násl. EŘ

*vymožení pohledávky, jejího příslušenství a nákladů exekuce v rámci toho způsobu za následek nejen zánik pověření soudního exekutora, ale též zánik exekuce jako takové.*⁶⁵

Dle EŘ se úkony exekutora považují za úkony exekučního soudu.⁶⁶

2.4.3 Podmínky k provedení exekuce správním orgánem.

Jak jsem již uvedl v předchozích částech, je exekuční řízení správních orgánů rozděleno ve dvou částech – exekuce na peněžitá plnění a exekuce na nepeněžitá plnění. S přihlédnutím k tomu, že podle § 106 odst. 1, SpŘ je exekučním orgánem na peněžitá plnění správce daně, jehož postup je upraven zvláštním zákonem, zabývám se s výčtem těchto podmínek exekuce v další části mé práce. Na tomto místě proto uvádím jen podmínky k provedení exekuce správním orgánem na nepeněžitá plnění.

Obdobně jako v předchozích případech je základní podmínkou pro provedení exekuce správním orgánem exekuční titul, kterým byla stanovena vymahatelná povinnost, stejně jako skutečnost, že uložená povinnost nebyla ve stanovené lhůtě splněna. Dalšími podmínkami jsou: návrh na provedení exekuce, příslušnost správního orgánu a trvání možnosti vymáhání plnění.

Exekuční řízení může být zahájeno jak správním orgánem, který vydal rozhodnutí v prvním stupni nebo schválil smír,⁶⁷ tak i na návrh oprávněné osoby.⁶⁸ Rozdíl je v tom, že správní orgán konající ve veřejném zájmu je povinen, aby povinnost vyplývající z exekučního titulu vymáhal, zatímco osoba oprávněná z exekučního titulu⁶⁹ má možnost volby – buď výkon rozhodnutí požadovat, nebo od něho upustit. Pokud se oprávněný rozhodne pro uplatnění svého práva na výkon rozhodnutí, musí podat příslušnému správnímu orgánu návrh (podání)⁷⁰. K podání je nutno přiložit exekuční titul s vyznačením jeho vykonatelnosti, případně další listiny. Pokud podání oprávněného nesplňuje požadavky stanovené zákonem, pomůže mu v jejich odstranění správní orgán.

Příslušným správním orgánem je správní orgán, který vydal v prvním stupni rozhodnutí nebo schválil smír, pokud je současně orgánem moci výkonné. Správním řádem je označován jako exekuční správní orgán. Jak však vyplývá ze SpŘ, může být exekučním správním orgánem i jiný orgán, který je podle SpŘ nebo zvláštního zákona oprávněn k

⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 4. 2007, sp. zn. 20 Cdo 3516/2006

⁶⁶ § 28 EŘ

⁶⁷ tedy z moci úřední

⁶⁸ § 105 SpŘ

⁶⁹ zvláště pokud jde o osobu soukromého práva

⁷⁰ jeho obsah stanovuje § 37 odst. 2 SpŘ

exekuci.⁷¹ To znamená, že takovým orgánem k provedení správní exekuce může být i soudní exekutor, je-li o provedení takové exekuce správním orgánem požádán.

V § 108 odst. 4, SpŘ jsou uvedeny maximální lhůty ve kterých je možné provedení exekuce nařídit a do kdy je možné ji provést. Z ustanovení vyplývá, že exekuci lze nařídit nejdéle do 5 let a provést ji nejdéle do 10 let poté, co měla být povinnost splněna dobrovolně. *„Otázkou je, zda se lhůty stanovené v § 108 odst. 4 vztahují i na soudní exekutory, pokud mají exekuci provádět. Lze soudit, že v daném případě bude na místě vyložit § 108 odst. 4 tak, že lhůty v něm uvedené se vztahují i na exekuci prováděnou soudním exekutorem, neboť to, kdo bude exekuci provádět, by nemělo mít vliv na lhůtu, ve které je možné exekuci nařídit a nařízenou exekuci provádět.“*⁷²

Před nařízením exekuce může exekuční správní orgán vydat formou usnesení exekuční výzvu, v níž vyzve povinného ke splnění nepeněžitě povinnosti ve lhůtě, kterou mu k tomu určí. V této souvislosti musí exekuční orgán zvážit, zda nehrozí vážné nebezpečí zmaření účelu exekuce. *„Vydání exekuční výzvy není obligatorní a nemusí tudíž předcházet nařízení exekuce dle § 110, k němuž lze přistoupit rovnou bez předchozího vydání exekuční výzvy. Záleží tedy na správním orgánu aby zvážil, zda jsou splněny podmínky pro vydání exekuční výzvy a zda vůbec (i když splněny jsou) má vydání exekuční výzvy smysl, tzn. zda lze očekávat, že povinný dobrovolně splní povinnost, kterou mu exekuční titul ukládá.“*⁷³

Provedení exekuce nařizuje exekuční správní orgán vydáním exekučního příkazu.⁷⁴

2.4.4 Podmínky k provedení daňové exekuce.

Úvodem této stati je nutno podotknout, že mezi daňovou exekucí a ostatními způsoby exekucí prováděnými dalšími orgány je zásadní rozdíl spočívající v tom, že daňové exekuční řízení je správcem daně vždy zahajováno jen z moci úřední. Nikdo jiný není oprávněn podat návrh na zahájení daňové exekuce. Vzhledem k tomu, že správce daně sám koná ve veřejném zájmu, není proto oprávněn rozhodovat o tom, zda bude po dlužníkovi vymáhat splnění jeho povinnosti či nikoliv, naopak zahájit vymáhání dluhu patří mezi jeho povinnosti.

Základní podmínkou je nesplnění daňové povinnosti dlužníkem, vedoucí k vydání exekučního titulu správcem daně, potvrzeného o jeho vykonatelnosti. Stejně jako u jiných

⁷¹ § 103 odst. 2 SpŘ

⁷² VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2012. 1446 s. ISBN 978-80-7273-166-4. str. 917

⁷³ VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2012. 1446 s. ISBN 978-80-7273-166-4. str. 918

⁷⁴ § 111 SpŘ

způsobů exekucí však musí být i v případě daňové exekuce splněny další podmínky, kterými jsou: místní příslušnost správce daně, jeho věcná příslušnost a trvání možnosti vymáhání nedoplatku.

Místní příslušnost se řídí u fyzické osoby místem trvalého pobytu občana České republiky, u cizince adresou hlášeného pobytu.⁷⁵ Pokud nelze takto místo pobytu určit, je jím místo, kde se převážně zdržuje. V případě právnické osoby je místní příslušnost dána jejím sídlem, tj. adresou, pod kterou je zapsána v obchodním rejstříku nebo obdobném veřejném rejstříku, případně její adresou, pokud se do těchto rejstříků nezapisuje. U poplatků, jejichž předmětem je zpoplatnění úkonu, je místně příslušným správcem daně orgán veřejné moci, který je příslušný k provedení úkonu.

K věcné příslušnosti daňový řád uvádí, že předmětem správy daní jsou daně, které jsou příjmem veřejného rozpočtu.⁷⁶

Veřejným rozpočtem se podle tohoto zákona rozumí:

- státní rozpočet, rezervní fond organizační složky státu, státní finanční aktiva,
- rozpočet územního samosprávních celků,
- rozpočet státního fondu nebo Národní fond,
- rozpočet Evropské unie,
- rozpočet, o němž to stanoví zákon.

Možnost vymáhání nedoplatku končí uplynutím lhůty 6 let, začínající dnem splatnosti daně, poté nelze nedoplatek vybrat ani vymáhat.⁷⁷ V případě stanovení náhradní lhůty splatnosti, počíná běh lhůty stanoveným náhradním dnem. Lhůta pro placení daně končí nejpozději uplynutím 20 let od jejího počátku a v případě zajištění nedoplatku zástavním právem, které se zapisuje do příslušného registru uplynutím 30 let po tomto zápisu.

Daňová exekuce se nařizuje vydáním exekučního příkazu, čímž je zahájeno exekuční řízení.⁷⁸

⁷⁵ § 13 odst. 1 DŘ

⁷⁶ § 2 DŘ

⁷⁷ § 160 DŘ.

⁷⁸ § 178 odst. DŘ

3 Druhy exekucí, jejich průběh a způsoby provedení

3.1 Soudní exekuce

Způsob výkonu rozhodnutí soudem upravuje občanský soudní řád. V podstatě se jedná o vynucené plnění povinným peněžitě a nepeněžitě povahy. Toto rozdělení exekucí vyplývá ze soudem uloženého plnění, a to buď majetkové, nebo jiné – nemajetkové povahy. Do výlučné pravomoci soudu patří i rozhodnutí o výchově nezletilých dětí, kterým se s ohledem na zaměření mé práce nadále nezabývám.

Mezi vykonatelné výkony rozhodnutí **peněžitého plnění** patří:

- srážky ze mzdy,
- příkázání pohledávky,
- správa nemovitosti,
- prodej movitých věcí a nemovitostí,
- zřízení soudcovského zástavního práva,
- postižení podniku.

Výkony rozhodnutí ukládající **jinou než peněžitou** povinnost jsou:

- vyklizení,
- odebrání věci,
- rozdělení společné věci,
- provedení prací a výkonů.

„Řízení o výkon rozhodnutí je ovládáno dispoziční zásadou, která vyjadřuje, že vymáhání splnění povinnosti uložené rozhodnutím soudu nebo jiným titulem může probíhat jen na návrh oprávněného (věřitele), že ve vymáhání splnění povinností nesmí být pokračováno proti vůli oprávněného (věřitele) a musí být vždy skončeno, jakmile to oprávněný (věřitel) navrhne.“⁷⁹

Před zahájením exekuce může soud na návrh oprávněného, kterému je přiznáno právo na zaplacení peněžité částky, vyzvat povinného k prohlášení o majetku. Ten, kdo byl takto vyzván, se musí dostavit k soudu osobně a je povinen uvést úplné a pravdivé údaje. Při tom

⁷⁹ DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 2 sv. ; xx, 1579, xvii, s.1581-3343. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9. str. 2062

musí být poučen o následcích nesplnění této povinnosti a o následcích odepření prohlášení. Význam tohoto ustanovení spočívá v tom, že věřitel má tak možnost dozvědět se o majetku dlužníka, na který může vést exekuci, ale zároveň je usnadněna situace soudu při posouzení způsobu exekuce navrženého oprávněným.

Při vlastním výkonu rozhodnutí soud činí další úkony sám, bez dalšího, a to i bez bližší součinnosti s oprávněným. Provádění výkonu rozhodnutí může však soud uskutečňovat jen způsoby uvedenými v zákonech⁸⁰, protože jiný způsob je nepřipustný. Je třeba zmínit i to, že soud je vázán zásadou ochrany povinného, protože prováděná exekuce nemůže vést k jeho existenčnímu zničení. Jako příklad lze uvést, že při prováděných srážkách ze mzdy musí být povinnému ponechána tzv. nezabavitelná částka, případně může soud na návrh odložit výkon rozhodnutí, pokud by se povinný, u něhož je předpoklad dalšího plnění, ocitl v tíživé situaci.

V řízení se však uplatňují i některé další zásady, které lze označit jako speciální. Jedná se o zásadu priority a zásadu proporcionality, které se použijí v souvislosti s rozdělováním výtěžku exekuce, je-li zde více oprávněných. Prvá z nich spočívá v uspokojování přihlášených pohledávek podle určitého pořadí, druhá v jejich poměrném uspokojování, pokud výtěžek exekuce nepostačuje k jejich plnému pokrytí.

I po nařízení exekuce může soud buď na návrh, ale i bez návrhu, výkon rozhodnutí zastavit a to v případech uvedených v § 268 OSŘ. Dojde-li k zastavení výkonu rozhodnutí, rozhodne soud o náhradě nákladů, které účastníkům vznikly. Obecně však platí, že oprávněný má nárok na náhradu všech účelně vynaložených nákladů.

Přestože se nemíním ve své práci podrobně zabývat jednotlivými způsoby vykonávaných rozhodnutí, považuji za účelné zmínit se o některých dalších změnách vyplývajících z novely zákonů, které souvisí se způsoby a provedením výkonu rozhodnutí.

3.1.1 Výkon rozhodnutím srážkami ze mzdy

Srážky se provádějí z tzv. čisté mzdy. Mezi odečitatelné částky byla novelou zařazena i částka na důchodové spoření.⁸¹ Srážky ze mzdy lze nyní provádět i z příjmu manžela povinného, pokud jde o vydobytí závazku, který patří do společného jmění manželů.⁸² Za změnu plátce mzdy se v současné době považuje i vyplácení dávek okresní správou

⁸⁰ v daném případě občanském soudním řádu

⁸¹ § 277 OSŘ

⁸² § 262a odst. 3 OSŘ

sociálního zabezpečení. Srážky ze mzdy lze provádět i z jiných příjmů.⁸³ Nově i z dávek pěstounské péče, které nejsou vypláceny jednorázově.

3.1.2 Výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky

Výkon rozhodnutí lze nyní nařídit i z účtu⁸⁴ manžela. Výkonem však nelze postihnout vklady na vkladních knížkách a nově ani peněžní prostředky vedené na účtu určené k vyplácení prostřednictvím karty sociálních systémů. Doručením usnesení peněžnímu ústavu, ztrácí povinný právo s těmito prostředky nakládat. Zákaz se však nevztahuje na peněžní prostředky povinného do výše dvojnásobku životního minima, kdy podle nové úpravy mu však mohou být peněžním ústavem vyplaceny jen jednou. Novým ustanovením je soudu umožněno, pokud je to účelné, nařídit i prodej pohledávky v dražbě.⁸⁵ Na vydražitele pak přechází veškerá práva a povinnosti k pohledávce doposud svědčící povinnému. Mezi pohledávky nepodléhající výkonu rozhodnutí byly nově zařazeny peněžité dávky sociální péče, dávky v hmotné nouzi, příspěvek na bydlení a jednorázově vyplácené dávky státní sociální podpory a pěstounské péče.

Výkonem rozhodnutí však lze postihnout i jiná majetková práva povinného. Podle nového ustanovení se jedná o postižení účasti povinného ve veřejné obchodní společnosti a komplementáře v komanditní společnosti.⁸⁶ V obou případech je pohledávka oprávněného uspokojována buď z podílu povinného na likvidačním zůstatku⁸⁷, nebo z vypořádacího podílu povinného⁸⁸.

3.1.3 Výkon rozhodnutí správou nemovitosti

V tomto případě se jedná o zcela nový právní institut exekucí prováděných soudem, sledující možnost uhrazení pohledávky výnosy získanými z provozu nemovitosti, kterou povinný vlastní. Výkon tohoto rozhodnutí soud nařídí na návrh oprávněného, jen když tento doloží, že nemovitost je majetkem povinného. O podání návrhu soud informuje příslušný katastrální úřad. V usnesení soud povinnému zakáže převést nemovitost na jiného nebo ji zatížit. Zároveň přikáže povinnému sdělit soudu skutečnosti související s nemovitostí a jejím

⁸³ jako jsou např. odměny za pracovní nebo služební pohotovost, odměn členů zastupitelstva, ale i z dávek státní sociální podpory

⁸⁴ běžného, vkladového či jiného

⁸⁵ § 314b OSŘ

⁸⁶ § 320 a násl. OSŘ

⁸⁷ tj. při zániku společnosti

⁸⁸ tj. při zániku jeho účasti jako společníka

provozem jako např. zda nemovitost někdo užívá, s kým je uzavřena nájemní smlouva, jak a kým jsou zajištěny dodávky služeb, rozsah pojištění nemovitosti, zda jsou ohledně nemovitosti vedeny spory apod.

Správu nemovitosti poté vykonává soud, který případně ustanoví jejího správce. Příjmy, které soud získá správou nemovitosti, se po odečtení výdajů předají oprávněnému k uspokojení jím vymáhané pohledávky. Nařízení výkonu správy nemovitosti však nebrání jejímu případnému prodeji.

3.1.4 Výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí a nemovitosti

Mezi věci nepodléhající výkonu rozhodnutí bylo nově zařazeno ustanovení, podle kterého jsou takto vyloučena i zvířata, u nichž není hospodářský efekt účelem jejich chovu. Vlastnímu prodeji movitých věcí předchází jejich soupis, který je proveden v bytě či na jiných místech, kde má povinný možnost ukládat své věci. *„Možností provádět exekuci prodejem movitých věcí na jiném místě, kde má povinný své věci umístěny, nelze rozumět zcela libovolné místo. Může jít o různá místa vlastněná či užívaná povinným, nemůže se však jednat o byt jiné osoby, který nelze považovat za byt povinného (§ 326, odst. 3 OSŘ), tedy za byt užívaný povinným. Pokud se nacházejí věci povinného u někoho jiného, lze je učinit předmětem exekuce prodejem movitých věcí jen tehdy, pokud je taková osoba dobrovolně vydá.“*⁸⁹

Část pojednávající o soupisu byla doplněna novým ustanovením umožňujícím, aby na základě žádosti osoby, která je oprávněna být přítomna při soupisu, byl pořízen záznam o jeho průběhu.⁹⁰ Záznam však může být pořízen i bez návrhu, kdy přítomní musí být předem o tom poučeni. Ze soupisu lze nyní vyloučit jednak věci, u kterých to navrhne povinný a oprávněný s tímto vyloučením projeví souhlas, případně věci, o nichž přítomné osoby prohlásí, že jsou vlastnictvím třetí osoby. *„Aktivně věcně legitimovaná k podání návrhu na vyškrtnutí věci ze soupisu je tedy osoba odlišná od povinného a současně jí přísluší právo nepřipouštějící exekuci k věci, která byla v rámci exekuce pojata do soupisu movitých věcí povinného.“*⁹¹

Soud tuto třetí osobu písemně uvědomí o provedení soupisu a poučí ji o právu podat návrh na vyloučení věci.⁹² Nově bylo do OSŘ pojato ustanovení o soupisu věcí povinného, o nichž byl údaj zjištěn z rejstříku zřízeného ze zákona nebo jiné evidence. V takovém případě

⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 1. 2012, č. j. Kse 6/2011 – 299

⁹⁰ § 325b, odst. 3 OSŘ

⁹¹ HÁJEK, Miroslav. Návrh na vyškrtnutí věcí ze soupisu. *Komorní listy*, I/2012. Brno: EK ČR, 2012. s. 34-37. MK ČR E 19153. str. 34

⁹² podle § 267 OSŘ

se věc pojme do soupisu zápisem do protokolu. Obdobně se postupuje, je-li známo, že povinný je oprávněn nakládat s vkladem na vkladní knížce. V obou případech je povinný vyzván, aby tyto věci odevzdal soudu.

Pokud zákon nestanoví jinak, prodají se sepsané věci v dražbě, s výjimkou věcí, u nichž byla podána žaloba na jejich vyloučení z výkonu rozhodnutí. Prodej těchto věcí soud odročí až do pravomocného rozhodnutí o žalobě. Při dražbě soud udělí příklep tomu, kdo učiní nejvyšší podání. Vydražitel je povinen zaplatit podání bez zbytečného odkladu. Neučiní-li tak draží se věc bez jeho účasti znovu. Nově lze dražbu provést i elektronicky s využitím internetu.⁹³

V případě prodeje nemovitosti byl doplněním § 335b odstavcem 3 umožněn prodej družstevních bytů, které nejsou samostatně zapsány v katastru nemovitostí, za jejich tržní cenu. Tím byla podstatně zlepšena vyhlídka oprávněného na uspokojení jeho pohledávky oproti předchozímu stavu, kdy byl bytovým družstvem vyplacen pouze tzv. vypořádací podíl povinného, který činil jen zlomek skutečné ceny. Obsahem dražební vyhlášky je i ustanovení, zda se připouští doplatit v dražbě nejvyšší podání úvěrem se zřízením zástavního práva k nemovitosti.⁹⁴ Před zahájením dražby je dražitel nyní povinen prokázat svoji totožnost. Dražební příklep lze udělit tomu, kdo učinil nejvyšší podání, před tím se ale soudce dotáže, zda vydražitel bude doplácet pomocí úvěru. Pokud ano, uloží vydražiteli, aby soudu nejdéle do dvou měsíců předložil smlouvu o úvěru, ve které bude úvěr účelově vázán jen pro zaplacení nejvyššího podání a bude soudu proplacen rovněž nejdéle do dvou měsíců od nabytí právní moci příklepu. Úvěr může být poskytnut pouze věřitelem, který je oprávněn vykonávat činnost na území České republiky podle zákona o bankách. Zároveň soud zřídí zástavní právo na nemovitost ve prospěch věřitele ze smlouvy o úvěru.

Každý, kdo chce nabýt i takto již vydraženou nemovitost, může nejdéle do 15 dnů ode dne zveřejnění usnesení o příklepu soudu písemně navrhnout, že nemovitost koupí za částku alespoň o třetinu vyšší, než bylo nejvyšší podání (předražek).⁹⁵ Po uplynutí lhůty 15 dnů soud vyzve původního vydražitele nemovitosti, aby do tří dnů soudu oznámil, zda zvyšuje svoje podání nejméně na částku nejvyššího předražku. V případě, že tak neučiní, soud vydá usnesení o předražku, kterým zruší usnesení o příklepu a rozhodne o tom, kdo je předražitelem a za jakou cenu nemovitost nabude. Za odvolání proti předražku se považuje i odvolání podané proti usnesení o příklepu.

⁹³ § 330a OSŘ

⁹⁴ podle nově upraveného § 336b odst. 2 OSŘ

⁹⁵ podle nového ustanovení § 336ja OSŘ

Z rozdělované podstaty se nově odečítá i daň z přidané hodnoty, je-li povinný jejím plátcem a nemovitost byla v jeho obchodním majetku.

„Nejvyšší soud ve své judikатурní činnosti se již také zabýval otázkou, zda povinný k podnikání nezbytně nutně potřebuje nemovité věci, jejichž prodej byl v exekučním řízení nařízen. V souvislosti s tím přijal mimo jiné závěr, že exekuční prodej nemovitosti bez dalšího sám o sobě nemá za následek úplné skončení podnikatelské činnosti povinného (v tehdy projednávané věci se jednalo o podnikajícího s předmětem činnosti stravovací a ubytovací služby).“⁹⁶

3.1.5 Výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva

Tato část nebyla novelou OSŘ dotčena. Význam tohoto rozhodnutí spočívá v tom, že je soudem zajištěna nemovitost jako možná záruka pro uspokojení pohledávky oprávněného v případě, že povinný uloženou povinnost k uhrazení dluhu nesplní. Zřízení zástavního práva se zaznamenává do katastru nemovitostí. Z výkonu tohoto způsobu exekuce jsou však vyloučeny nemovitosti, ke kterým není do katastru nemovitostí vloženo prohlášení vlastníka (dle zákona o vlastnictví bytů).

3.1.6 Výkon rozhodnutí postižením podniku

Zásadní změnu lze spatřovat v samotném názvu sedmé hlavy OSŘ, který místo dřívějšího „prodeje podniku“ byl novelou změněn na „postižení podniku“. Uvedená změna souvisí s novým ustanovením § 338ma odst. 1, kdy soud rozhoduje o tom, zda bude podnik prodán nebo bude dále pokračovat ve své činnosti pod řízením ustanoveného správce a takto získaný výtěžek bude vyplácen oprávněnému. Toto rozhodnutí učiní soud na základě předběžné zprávy ustanoveného správce, v níž tento uvede, která z uvedených variant je vhodnější. V případě rozhodnutí o prodeji podniku soud uloží správci, aby předložil zprávu o ceně podniku, kterou zjistil.⁹⁷

Pokud jde o výkon rozhodnutí směřující k uspokojení práv na nepeněžitá plnění, je nutné předem podotknout, že až na malou výjimku, nedoznala ustanovení OSŘ novelou žádnou změnu.

⁹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. 20 Cdo 3336/2010

⁹⁷ K ocenění podniku může správce se souhlasem soudu přibrat znalece.

3.1.7 Výkon rozhodnutí vyklizením

Výkon rozhodnutí lze provést dvěma způsoby – bez náhrady nebo se zajištěním bytové náhrady nebo přístřeší. V obou případech se jedná o vyklizení bytu nebo celého objektu avšak s tím rozdílem, že v druhém případě musí oprávněný předem pro povinného zajistit náhradní místo, kam budou vyklizené věci přestěhovány. O vyklizení bytu soud pět dnů předem informuje povinného. Při vyklizení bytu bez náhrady se věci předají povinnému nebo zletilému příslušníkovi jeho domácnosti, případně předají do úschovy.⁹⁸ Pokud je z úschovy nepřevzme, zajistí se jejich prodej. Jde-li o věc zjevně bezcennou, nařídí soud místo prodeje její zničení, po předchozím upozornění povinného 5 dnů předem.⁹⁹

3.1.8 Výkon rozhodnutí odebráním věci

Nařízení výkonu rozhodnutí doručí vykonavatel povinnému při odebrání věci. Odebrání věci musí být přítomen oprávněný nebo jeho zástupce.¹⁰⁰ Vykonavatel je oprávněn provést osobní prohlídku povinného, včetně míst, kde by se mohla věc nacházet, a to i za předpokladu, že si bude nucen zjednat do těchto prostorů přístup. Má-li věc někdo jiný, vyzve jej soud k vydání.

Pokud, se věc nepodaří odebrat a lze-li obdobnou věc stejného druhu a jakosti opatřit jinak, vyzve soud oprávněného, aby si ji na náklad povinného opatřil. Při tom může soud povinnému uložit, aby potřebný náklad zaplatil předem.

3.1.9 Výkon rozhodnutí rozdělením společné věci

V daném případě se postupuje podle ustanovení o prodeji movitých věcí a nemovitostí. Pokud se věc prodat nepodaří, soud výkon rozhodnutí zastaví. V případě, že lze společnou věc rozdělit jinak než prodejem, soud při nařízení výkonu stanoví, jak výkon bude proveden.

3.1.10 Výkon rozhodnutí provedením prací a výkonů

Tímto rozhodnutím je povinnému uložena povinnost, aby pro oprávněného provedl nějakou práci, případně aby ji vykonal někdo jiný¹⁰¹ na náklad povinného. Pokud vykonávané rozhodnutí ukládá povinnému jinou povinnost k nezastupitelnému plnění, která není

⁹⁸ na náklady povinného

⁹⁹ § 341 odst. 4 OSŘ

¹⁰⁰ Je-li to potřebné, přizve vykonavatel i další vhodnou osobu.

¹⁰¹ tzv. zastupitelné plnění

povinným plněna, může mu soud uložit pokutu až do výše 100 000 Kč a to i opakovaně, až do doby dokud výkon rozhodnutí nebude zastaven.

3.1.11 Exekuce prováděné soudními exekutory

Se soudními exekucemi úzce souvisí i exekuce prováděné soudními exekutory. Vyplývá to i z dispoziční zásady oprávněného podat návrh na provedení exekuce jak soudu, tak přímo jím vybranému soudnímu exekutorovi, který je oprávněn¹⁰², pokud tento zákon nestanoví jinak, vykonat všechny úkony, které občanský soudní řád a další právní předpisy svěřují soudu, soudci, vykonavateli nebo jinému zaměstnanci soudu. „*Soudní exekutor při provádění exekuce je a priori vázán příslušnými ustanoveními exekučního řádu, přitom výslovně z ustanovení § 46 odst. 2, věta první opravňuje, resp. ukládá soudnímu exekutorovi činit úkony potřebné k provedení exekuce, tedy k uspokojení nároku oprávněného i bez návrhu, exekutor není tedy vázán ani návrhy oprávněného či jiných osob.*“¹⁰³

I přes skutečnost, že se pro exekuční řízení prováděného soudním exekutorem použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, existují některé rozdíly v postupu těchto orgánů, na které bych chtěl upozornit. Zároveň považuji za účelné upozornit i na některé změny v postupu soudních exekutorů při provádění exekucí, ke kterým došlo v souvislosti s novelizací EŘ platnou od 1. 1. 2013.

Na základě žádosti exekutora předložené soudu spolu s požadovanými přílohami, pověří soud exekutora provedením exekuce. Pověření není soudním rozhodnutím a nedoručuje se účastníkům řízení.¹⁰⁴ Nejdéle do 15 dnů poté, vyrozumí exekutor oprávněného o zahájení exekuce.¹⁰⁵ Obdobné vyrozumění zašle exekutor povinnému do vlastních rukou nejpozději s prvním exekučním příkazem, který má účinky nařízení výkonu rozhodnutí dle OSŘ. Zároveň s vyrozuměním povinného vyzve ke splnění vymáhané povinnosti. Splní-li povinný do 30 dnů¹⁰⁶ vymáhaný nárok a uhradí zálohu na snížené náklady exekuce, výkon exekuce předložením návrhu soudu soudní exekutor ukončí.

¹⁰² podle § 52 odst. 2 EŘ

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 11. 2012, č. j. 15 Kse 11/2011 – 65

¹⁰⁴ před novelizací soud mimo pověření exekutora vydal i usnesení, jímž nařídil exekuci, které zaslal i účastníkům řízení

¹⁰⁵ dle nového ustanovení § 44 EŘ

¹⁰⁶ před novelizací 15 dnů

„Pokud jde o zastavení exekuce podle § 268 odst. 1, písm. e) OSŘ, mohou otázku existence majetku postižitelného některou z forem exekuce daných zákonem č. 120/2001 Sb. kvalifikovaně zodpovědět jen výsledky šetření exekutora, který je osobou povolánou k provedení úkonů za účelem realizace nařízené exekuce, a do doby, než budou poměry povinného objektivně exekutorem verifikovány, je třeba na provádění exekuce trvat, podnět k zastavení exekuce podle § 268 odst. 1, písm. e) OSŘ nepodává povinný, nýbrž soudní exekutor.“¹⁰⁷

Novelou bylo umožněno zahájená exekuční řízení spojit s předchozími ke společnému řízení, pokud byl návrh podán oprávněným proti témuž povinnému, nebo byla exekuční řízení proti témuž povinnému vedena u více exekutorů.¹⁰⁸ V druhém případě určí soud usnesením, který z exekutorů bude nadále v řízení pokračovat. S tím bezprostředně souvisí nové ustanovení § 44b pojednávající o změně exekutora.

Podstatný rozdíl ve způsobu provedení exekuce soudem a soudním exekutorem spočívá v tom, že exekutor při provádění exekuce není vázán (tak jako soud) předloženým návrhem oprávněného. Pokud nepostačuje jeden ze způsobů provedení exekuce, může exekutor v jednom řízení tuto provést více způsoby, popřípadě i všemi zákonem stanovenými způsoby.¹⁰⁹ Novelizací je exekutor zmocněn i k provedení exekuce postižením podniku, správou nemovitosti a navíc oproti soudu i pozastavením řidičského oprávnění v případě, kdy je v exekuci vymáhán nedoplatek výživného na nezletilé dítě.¹¹⁰

Novelizací EŘ byl upraven i § 68 pojednávající o vyškrtnutí věci ze soupisu. Dle doplněných odstavců pokud exekutor shledá pravděpodobným tvrzení přítomné osoby při soupisu, že věc je ve vlastnictví třetí osoby, bezodkladně ji o provedení soupisu vyrozumí a poučí ji o možnosti podání návrhu na vyškrtnutí věci. Byla-li věc zajištěná exekutorem vyškrtnuta ze soupisu nebo vyloučena z výkonu rozhodnutí, exekutor ji bez zbytečného odkladu předá navrhovateli na místě, kde ji zajistil, pokud se s navrhovatelem nedohodl jinak.

Jednou ze zásad provedení exekuce soudním exekutorem je přiměřenost a vhodnost zvoleného způsobu (příp. zvolených způsobů) exekuce. *„Nejvyšší soud již v mnoha rozhodnutích judikoval, že případný nepoměr výše pohledávky a ceny nemovitosti navržené k prodeji je pouze jedním kritériem vhodnosti navrženého způsobu exekuce. Soud (u exekučního řízení podle zákona č. 120/2001 Sb. exekutor) totiž musí uvážit, zda je vůbec možné nařídít výkon jiným způsobem, který v přiměřené době povede k naplnění účelu soudní exekuce, jímž*

¹⁰⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2010, sp. zn. 20 Cdo 2242/2008

¹⁰⁸ § 37 v odstavcích 3, 4 a 5 EŘ

¹⁰⁹ podle § 58 odst. 2 EŘ

¹¹⁰ Provedení tohoto institutu upravuje § 71a EŘ.

je uskutečnění subjektivního práva oprávněné osoby (uspokojení vymáhané pohledávky). V případě, že jiným způsobem nelze pohledávku oprávněného vůbec nebo v přiměřené době uspokojit, není navrhovaný způsob zřejmě nevhodný ani tehdy, jestliže cena předmětu, z něhož má být oprávněný uspokojen, značně převyšuje výši vymáhané pohledávky s příslušenstvím (např. viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp.zn. 20 Cdo 2103/2002, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2005, sp.zn. 20 Cdo 352/2005 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2005, sp.zn. 20 Cdo 1281/2004. “¹¹¹

Zcela obdobně se k této otázce vyjádřil i Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 24. 1. 2011 čj. +4 Kse 1/2010 – 146.

Další postup exekutora při provedení jednotlivých způsobů exekuce není ve větším rozsahu EŘ upraven. Exekutor tak postupuje podle občanského soudního řádu.

Za náklady exekuce EŘ pokládá odměnu exekutora, náhradu hotových výdajů, náhradu za ztrátu času při provádění exekuce, náhradu za doručení písemností a pokud je určen správce podniku, pak i jeho odměnu a náklady, které jsou určeny exekučním tarifem¹¹². Všechny náklady exekuce platí povinný.

3.2 Správní exekuce

Jak uvádím v předchozích částech, SpŘ odděluje exekuce prováděné správními orgány na peněžitá a nepeněžitá plnění. Vzhledem k tomu, že při exekuci na peněžitá plnění se uplatní postup pro správu daní, kterým se zabývám v další části, zaměřuji se zde na postup správního orgánu při provádění exekucí nepeněžité povahy.

Exekuci této povahy mohou provádět jen správní orgány (pokud jsou orgány moci výkonné), které vydaly exekuční titul, mohou však jejím provedením pověřit soudního exekutora. Před přistoupením k provedení exekuce může (ale nemusí) správní orgán vydat exekuční výzvu, ve které vyzve povinného ke splnění povinnosti nepeněžité povahy a určí mu náhradní lhůtu k jejímu splnění. Výzva má formu usnesení správního orgánu obsahujícího mimo formálních náležitostí¹¹³ i náležitosti vztahující se k vlastní exekuci. Proti výzvě se nelze odvolat.

Provedení exekuce nařídí exekuční správní orgán vydáním exekučního příkazu, který může být vydán z moci úřední nebo na žádost osoby oprávněné z exekučního titulu nebo na žádost jiného správního orgánu, který vydal rozhodnutí v prvním stupni. Exekuční příkaz má

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. 20 Cdo 3336/2010

¹¹² Vyhláška min. spravedlnosti č. 330/2001 Sb. ve znění pozdějších předpisů

¹¹³ podle § 68 SpŘ

stejně jako výzva formou usnesení a vedle formálních náležitostí obsahuje označení exekučního titulu, na jehož základě se vydává, nepeněžitou povinnost, která má být splněna, způsob provedení exekuce, věci a práva, která mají být postižena a případně další údaje související s provedením exekuce. Exekuční příkaz se oznamuje povinnému a osobám, jimž z příkazu vyplývají práva nebo povinnosti. „Protože SpŘ nestanoví nic jiného, oznamuje se usnesení, kterým se vydává exekuční příkaz, způsobem předpokládaným v § 76 odst. 3, tj. postupem podle § 72, tedy doručením stejnopisu písemného vyhotovení do vlastních rukou, resp. dalšími způsoby, se kterými správní řád počítá při doručování rozhodnutí.“¹¹⁴ Proti příkazu se nelze odvolat.

Nařízenou exekuci lze odložit, přerušit, případně i zastavit. K odložení nebo přerušení exekuce přistoupí správní orgán ze závažných důvodů tehdy, pokud povinný, u něhož jsou předpoklady, že splní uloženou povinnost do konce stanovené lhůty, požádá o posečkání. Bez požádání může tak správní orgán učinit, pokud šetří skutečnosti vedoucí k zastavení exekuce. Své rozhodnutí vydá správní orgán formou usnesení. Zastavit prováděnou exekuci může správní orgán na žádost nebo z moci úřední svým usnesením za podmínek taxativně uvedených v § 115 SpŘ. V obou případech se nelze proti usnesení odvolat. „Žádost o zastavení exekuce podává exekučnímu správnímu orgánu osoba oprávněná z exekučního titulu nebo správní orgán, který požádal o výkon rozhodnutí podle § 107 odst. 2. Jinou osobu zákon k podání žádosti o zastavení exekuce neopravňuje. Nelze vyloučit, že zastavení exekuce se bude u exekučního správního orgánu domáhat sám povinný s odkazem na to, že nastal některý z důvodů, s nimiž zákon zastavení exekuce spojuje. I v těchto případech ale, pokud exekuční správní orgán exekuci zastaví, půjde o zastavení exekuce z moci úřední. Přičemž požadavek povinného na její zastavení může sloužit jako podnět pro vydání usnesení o zastavení exekuce.“¹¹⁵

Jak vyplývá z díkce některých ustanovení této části SpŘ, nelze proti usnesení exekučního správního orgánu podat odvolání. Lze však podat námitky a to jak proti usnesením, tak i jiným úkonům exekučního správního orgánu.¹¹⁶ „Vzhledem k tomu, že námitky jsou opravným prostředkem svého druhu, přiznává jim správní řád v zákonem stanovených případech odkladný účinek, tzn., že podáním námítky se v takových případech odkládá vykonatelnost a právní moc usnesení exekučního správního orgánu, proti kterému

¹¹⁴ VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář. 2.*, aktualiz. a rozš. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2012. 1446 s. ISBN 978-80-7273-166-4. str. 927

¹¹⁵ VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář. 2.*, aktualiz. a rozš. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2012. 1446 s. ISBN 978-80-7273-166-4. str. 938

¹¹⁶ podle § 117

námítka směřuje.“¹¹⁷ O námitkách rozhoduje exekuční správní orgán vydaným rozhodnutím, proti kterému se nelze odvolat. Zákon nestanoví lhůtu pro podání námitek, tyto mohou být uplatněny kdykoliv v průběhu exekučního řízení. V případě, že však bylo usnesení nebo úkon vykonán, nelze již námitky podat.

Způsoby provedení správní exekuce jsou správním řádem taxativně stanoveny v § 112 SpŘ. Jsou to exekuce:

- náhradním výkonem v případě zastupitelných plnění,
- přímým vynucením v případě nezastupitelných plnění, zejména vyklizením, odebráním movité věci a předvedení,
- ukládáním donucovacích pokut.

S přihlédnutím k tomu, že jednotlivé způsoby správních exekucí v mnohém korespondují s ustanoveními OSŘ, nepovažuji za nutné zabývat se jejich podrobným popisem. Na druhé straně se však v nich objevují některé obecné zásady, o nichž se chci zmínit.

V prvé řadě se jedná o zásadu zákonnosti spočívající v tom, že správní exekuce může být provedena jen v tom rozsahu a způsobem, jak stanoví zákon. Dále se jedná o zásadu nadřízenosti úřední osoby vykonávající exekuci a to nejen vůči povinnému, ale i dalším osobám. Nejvýrazněji se tato zásada projevuje při exekuci odebráním věci, kdy některé úkony může provést i přes odpor povinného či jiných osob a dokonce osoby narušující výkon exekuce z místa vykázat. Zásada účelnosti, rychlosti a efektivnosti, která se např. projevuje při exekuci provedením náhradního výkonu, kdy správní orgán sám zajistí odbornou osobu, která úkon provede místo povinného na jeho náklady. Zásada ochrany práv, zdraví a života osob při provádění exekuci. Tato zásada se projevuje zejména při exekuci vyklizením, např. vždy je vyklizen objekt bezprostředně ohrožující zdraví a život osob nebo odložením exekuce v případě přítomnosti osoby, jejíž zdravotní stav by mohl být vážně ohrožen. Stejně tak i zajištěním bytu v případě vyklizení se zajištěnou bytovou náhradou. Důležitou je i zásada veřejnosti zakotvené v ustanovení § 128 SpŘ, umožňující přítomnost nestranných osob při provádění exekuci nebo jednotlivých úkonů.

Uvedeným zásadám se poněkud vymykají dvě ustanovení a to předvedení¹¹⁸, kdy exekuci provádějí jiné orgány na podkladě doručeného exekučního příkazu a dále exekuce

¹¹⁷ VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2012. 1446 s. ISBN 978-80-7273-166-4. str. 947

¹¹⁸ podle § 127 SpŘ

ukládáním donucovacích pokut. V daném případě se jedná o postižení povinného, pokud nelze nebo není účelné provést exekuci náhradním výkonem nebo přímým vynucením. Splnění povinnosti je pak vymáháno ukládáním donucovacích pokut až do výše nákladů na náhradní výkon a pokud jej nelze provést, pak až do výše 100 000 Kč. Jejich zaplacením se však povinný nezprošťuje odpovědnosti za škodu.

Exekuční náklady hradí povinný s výjimkou případu zastavení exekuce na žádost osoby, která o její nařízení požádala.¹¹⁹ Náhrada spočívá v úhradě paušální částky 2 000 Kč a hotových výdajů vzniklých při provádění exekuce.

3.2.1 Exekuce náhradním výkonem

V daném případě správní orgán provedením prací namísto povinného pověřit jinou osobu, pokud ta s tím souhlasí. Při tom jí přesně vymeze rozsah výkonu, který měl povinný provést. Práce se vykonávají na náklad a nebezpečí povinného. Je-li nutno při tom přemístit věci nebo materiál mimo prostory povinného, a pokud ten písemně neprohlásí, že je opustil, uskladní je správní orgán na náklady povinného na dobu 6 měsíců. V případě, že si je povinný ve stanovené lhůtě nevyzvedne, připadají do vlastnictví státu.

3.2.2 Exekuce vyklizením

O vyklizení musí být povinný vyrozuměn nejméně 5 dnů předem. To neplatí v případě, že vyklízený objekt je ve stavu ohrožujícím život nebo zdraví osob, kdy je povinnému doručen exekuční příkaz až při vyklizení. Pokud se vyklízení objektu týká osoby, jejíž zdravotní stav by mohl být vážně ohrožen, není exekuce přípustná. V případě, že je třeba zajistit pro povinného bytovou náhradu, správní orgán o úmyslu vyklizení vyrozumí obec, na jejímž území se vyklízený objekt nachází. Pokud bytová náhrada zajištěna není, exekuce se odloží nebo přeruší. Je-li objekt ve stavu, kdy ohrožuje život nebo zdraví osob, vyklidí se vždy. Vyklizené věci se předají povinnému, není-li přítomen, jsou předány do úschovy obci nebo schovateli s jeho souhlasem. Jestli-že si povinný věci nevyzvedne do 6 měsíců, správní orgán je prodá. Věci, které se nepodaří prodat, připadají státu nebo územnímu samosprávnému celku provádějícímu exekuci. Případná likvidace se provede na náklady povinného.

¹¹⁹ Podle ustanovení § 116 SpŘ

3.2.3 Exekuce odebráním věci

Exekuční příkaz se povinnému doručí až při odebrání movité věci. Je-li věc vedena v zákonem stanovené evidenci, doručuje se exekuční příkaz i tomu, kdo evidenci vede. O odebrání věci se sepíše protokol, ve kterém se označí odebraná věc, případně kde se věc nachází. Zejména se v protokolu uvede, že povinný odepřel věc vydat včetně důvodu proč tak činí, popřípadě, že odepřel sdělit i tyto důvody. Úřední osobě pověřené odebráním věci je povinný, případně každý, v jehož objektu má povinný byt (sídlo, místo podnikání) umožnit prohlídku provést. Úřední osoba je oprávněna provést i osobní prohlídku, kterou provádí osoba téhož pohlaví.

3.2.4 Exekuce předvedením

Exekuční příkaz se doručuje orgánům, které mají předvedení provést.

3.2.5 Exekuce ukládáním donucovacích pokut

V případě, že nelze nebo není účelné provádět exekuci náhradním výkonem nebo přímým vynucením, lze splnění povinnosti vymáhat postupným ukládáním pokut až do výše nákladů na náhradní výkon a nelze-li jej provést, až do výše 100 000 Kč. Pokutu ukládá správní orgán rozhodnutím se lhůtou k zaplacení nejméně 15 dnů od nabytí právní moci. Pokuty vybírá exekuční správní orgán, který je uložil. Tyto jsou příjmem jeho rozpočtu.

Exekuční náklady hradí povinný. Náhrada spočívá v úhradě paušální částky 2 000 Kč a v náhradě hotových výdajů vzniklých při exekuci.

3.3 Daňová exekuce

Daňový řád, který vstoupil v platnost dne 1. 1. 2011, na rozdíl od předchozí právní úpravy (zákona č. 377/1992 o správě daní a poplatků) řeší problematiku vymáhání daňových nedoplatků formou exekucí daleko obsírněji a komplexněji.

Daňová exekuce je zahájena vydáním exekučního příkazu¹²⁰, jehož obsah kromě náležitostí pro vydání rozhodnutí obsahuje i taxativně vyjmenované náležitosti¹²¹, v nichž je uveden způsob provedení exekuce, výše nedoplatku pro který je nařizována, výše nákladů exekuce a odkaz na exekuční titul. Nově nařizuje správce daně i exekuci na úroky z prodlení, o které se bude nedoplatek zvyšovat. Proti exekučnímu příkazu se dlužník, případně další

¹²⁰ podle § 178 odst. 1 DŘ

¹²¹ podle § 178 odst. 2 DŘ

příjemci, jimž byl doručen, mohou odvolat do 15 dnů. Při stanovení způsobu exekuce přihlíží správce daně k nákladům spojeným s jejím provedením, které je dlužník povinen uhradit aby tyto nebyly ve zjevném nepoměru k výši nedoplatku. Předchozí povinnost správce daně, upozornit dlužníka na nedoplatek před zahájením exekuce zasláním výzvy, byla z nového zákona vypuštěna.

Po nařízení daňové exekuce je dlužník oprávněn k podání návrhu na vyloučení majetku, nebo tak rozhodne sám správní orgán.¹²² Podání návrhu je dispozičním právem dlužníka. V případě návrhu podaného dlužníkem, rozhodne správní orgán do 30 dnů. Proti rozhodnutí se lze odvolat do 15 dnů po jeho doručení. Po dobu řízení se nesmí majetek prodat. Obsah návrhu daňový řád neupravuje.

Na návrh dlužníka nebo i z moci úřední může daňový orgán exekuci částečně nebo zcela odložit nebo zastavit. Učinit tak může za podmínky, které jsou uvedeny v § 181 odst. 2 DŘ. „*Možnost podat řádný opravný prostředek proti rozhodnutí o zastavení exekuce podle § 181 odst. 4 zákona č. 280/2009 Sb. daňový řád, je daňovému dlužníku odňata pouze v případě pozitivního zastavení daňové exekuce. Rozhodnutí, jímž správce daně zamítne žádost daňového dlužníka na zastavení exekuce z důvodu promlčení, resp. prekluze práva vymáhat daňový nedoplatek, není rozhodnutím ve smyslu § 181 odst. 3 daňového řádu, a proto je proti němu odvolání přípustné (§ 109 odst. 1, daňového řádu.)*“¹²³

Rozhodnutí o odložení a následném pokračování daňové exekuce, případně o jejím zastavení se doručuje všem příjemcům exekučního příkazu. Proti rozhodnutí nelze uplatnit opravné prostředky.

Daňovou exekuci lze provést těmito způsoby:

- srážkami ze mzdy,
- příkázáním pohledávky z účtu u poskytovatele platebních služeb,
- příkázáním jiné peněžité pohledávky,
- postižením jiných majetkových práv,
- prodejem movitých věcí,
- prodejem nemovitosti.

¹²² podle § 179 DŘ

¹²³ Právní věta rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 2. 2012, č. j. Afs 14/2012 - 24

3.3.1 Daňová exekuce srážkami ze mzdy

Exekuce se v daném případě provádí srážkami nejen ze mzdy, ale i z dalších příjmů dlužníka do výše částky uvedené v exekučním příkazu.¹²⁴ Dlužník i plátce mzdy je povinen do 8 dnů nahlásit změnu plátce mzdy. Za nesplnění této povinnosti může správce daně dlužníkovi nebo plátci mzdy uložit pořádkovou pokutu do výše 50 000 Kč. Pro postup při provedení tohoto způsobu exekuce přiměřeně platí ustanovení OSŘ.

3.3.2 Daňová exekuce příkázáním pohledávek z účtu poskytovatele platebních služeb

Poskytovatel platebních služeb je povinen provést srážky z účtů dlužníka a dále s účty nenakládat až do výše částky uvedené v exekučním příkazu.¹²⁵ To se týká i peněžních prostředků, které na účty dojdou do 6 měsíců ode dne vyrozumění po právní moci exekučního příkazu. I zde platí, že lze přiměřeně využít ustanovení OSŘ.

Na dané ustanovení zákona je svým způsobem vázáno ustanovení § 180 o prohlášení majetku, ve kterém je stanoveno, že pokud nebyl nebo nemohl být nedoplatek uhrazen příkázáním pohledávky z účtu, vyzve správce daně dlužníka k prohlášení o majetku. Obsah prohlášení je taxativně určen a musí obsahovat i údaje o majetku patřícího do společného jmění manželů. Dlužník může učinit prohlášení i písemně, kdy musí být jeho podpis úředně ověřen.

3.3.3 Daňová exekuce příkázáním jiné peněžité pohledávky

V daném případě jde o pohledávky dlužníka vůči třetí osobě (poddlužníkovi). Po obdržení exekučního příkazu nesmí poddlužník vyplatit dlužníkovi jeho pohledávku ani s ní jinak nakládat. Vlastní způsob provedení této exekuce se řídí ustanoveními OSŘ.

3.3.4 Daňová exekuce postižením jiných majetkových práv

Jedná se o majetková práva dlužníka, která nejsou spojena s jeho osobou a jsou převoditelná na jiného. Jedná se např. o účty manžela dlužníka vedené u poskytovatele platebních služeb, které jsou společným jměním manželů, členská práva v družstvu nebo

¹²⁴ Na návrh dlužníka může správce daně snížit výši částky ze závažných důvodů, po jejichž pominutí rozhodnutí o snížení zruší.

¹²⁵ dle ustanovení § 190 DŘ

obchodní podíl ve společnosti. Způsob exekuce se potom provádí podle povahy takového práva.

3.3.5 Daňová exekuce prodejem movitých věcí a nemovitostí

K provedení daňové exekuce prodejem movitých věcí a nemovitostí může správce daně provést dražbu. Průběh dražby upravují § 194 – 202 DŘ, které až na menší výjimky jsou obdobné jako ustanovení o dražbě OSŘ.

3.3.6 Daňová exekuce prodejem movitých věcí

Obdobně jako je tomu v případě soudní exekuce, je podkladem soupis věcí, které určí a případně i označí, daňový exekutor. Věci zvláštní povahy jako např. vkladní knížky, cenné papíry, drahé kovy, peníze apod. exekutor sepíše a ihned odebere. O průběhu soupisu zpracuje exekutor protokol.¹²⁶ Cenu věcí v jednoduchých případech odhadne správce daně, v ostatních přizve k odhadu znalce. Sepsané věci se prodají v dražbě nebo v případě, že věci nejsou bez povolení obchodovatelné, přímým prodejem.¹²⁷ I v daném případě se použijí ustanovení OSŘ zejména s přihlédnutím, že DŘ neobsahuje obdobné ustanovení podle § 322 OSŘ, které vylučuje ze soupisu věci, které povinný a členové jeho domácnosti nezbytně potřebují.

3.3.7 Daňová exekuce prodejem nemovitostí

Ustanovení upravující způsob prodeje nemovitostí¹²⁸ větší měrou odpovídají ustanovením OSŘ s tou výjimkou, že není možno nabídnout předražek.

Exekuční náklady platí dlužník. V DŘ jsou náklady stanoveny takto¹²⁹:

- náklady za nařízení daňové exekuce – 2 % z částky, pro kterou je daňová exekuce nařízena, nejméně 500 Kč, nejvýše 500 000 Kč
- náklady za výkon prodeje – 2 % z částky, pro kterou je daňová exekuce nařízena, nejméně 500 Kč, nejvýše 500 000 Kč
- náhrada hotových výdajů vzniklých při provádění exekuce – jejich výši stanoví správce daně příkazem nebo samostatným rozhodnutím.

¹²⁶ jehož obsah je uveden v § 208 DŘ

¹²⁷ Věci, které se nezpeněžily, může správce daně vrátit dlužníkovi, o vrácení sepíše protokol.

¹²⁸ § 218 – 227 DŘ

¹²⁹ § 183 DŘ

4 Střet exekucí

Vzhledem k existenci různých orgánů jako jsou soudy, soudní exekutoři, správní orgány nebo správci daně, oprávněných z titulů různých právních norem k nařízení exekucí dochází k situacím, že na majetek jednoho dlužníka je nařízena exekuce několika z nich najednou. V praxi tak dochází ke střetu nařízených exekucí a vzniká otázka, která z nich má být tedy provedena, kdo z oprávněných má být uspokojen a v jakém rozsahu. Danou situaci řeší zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, ve znění pozdějších předpisů. *„Tento předpis upravuje postup soudů, soudních exekutorů a dalších orgánů v případech souběhu „exekuce“ nařizované (vždy podle OSŘ) a prováděné (podle téhož předpisu) soudem nebo (podle exekučního řádu) soudním exekutorem na jedné straně, s „exekucí“ daňovou, případně správní na straně druhé, nikoli tedy, jak se nesprávně někdy dovozuje, v případech souběhu výkonu rozhodnutí (podle OSŘ) nařízeného i prováděného soudem s exekucí (podle exekučního řádu) nařízenou soudem a prováděnou exekutorem.“*¹³⁰

Tento zákon, který je speciální právní normou řeší tyto případy střetu exekucí:

- srážky ze mzdy a jiných příjmů,
- příkázání pohledávky,
- prodej movitých věcí,
- prodej nemovitostí,
- prodej podniku.

Podle tohoto zákona se u srážek ze mzdy a jiných příjmů pořadí uspokojování pohledávek řídí dnem, kdy bylo plátcí mzdy doručeno usnesení soudu, nebo exekučního příkazu v případě ostatních exekučních orgánů. Pokud obdržel plátce mzdy několik takových rozhodnutí ve stejný den, mají tyto pohledávky stejné pořadí a nestačí-li částka k jejich uspokojení, uspokojují se poměrně. Plátce mzdy, oprávněný nebo povinný mohou požádat soud, aby svým usnesením rozhodl, jaká částka má být v příslušném období povinnému sražena a kolik z ní případně na každou pohledávku. V případě, že nebylo rozhodnuto, může plátce mzdy zaslat sraženou částku soudu, který ji rozvrhne a vyplatí oprávněným sám.

¹³⁰ TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006. xvi, 836 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-489-9. str. 62

Pro určení pořadí při přikázání pohledávky peněžnímu ústavu platí obdobná pravidla jako u srážek ze mzdy. V tomto případě může peněžní ústav odevzdat celkovou částku soudu, který ji sám rozvrhne a vyplatí.

V případě, kdy souběžné exekuce postihují movitou věc, provede se ta exekuce, ve které byla tato věc sepsána nejdříve. Pokud byla věc sepsána téhož dne, rozhodne obecný soud povinného, která exekuce se provede. Řízení v ostatních exekucích se přerušují. Oprávnění z přerušovaných exekucí však mohou přistoupit do prováděné exekuce jako další oprávnění. V řízení o přerušené exekuci lze pokračovat, pokud věc nebyla prodána do jejího pravomocného skončení.

Při souběžných exekucích stejné nemovitosti se pořadí k provedení exekuce řídí dnem, kdy katastrálnímu úřadu bylo doručeno usnesení soudu nebo exekučního příkazu jiných exekučních orgánů. V případě, že se tak stalo u více exekucí ve stejný den, rozhodne soud, která exekuce se provede. Ostatní exekuce se přerušují. V řízení o exekuci přerušené lze pokračovat, jestliže pohledávka nezanikla a v dříve nařízené exekuci do jejího pravomocného skončení nebyla nemovitost prodána. Z více přerušovaných exekucí se pokračuje v té, která byla nařízena dříve. V případě vydražené nemovitosti účinky dalších rozhodnutí a exekučních příkazů zanikají s výjimkou rozhodnutí o zřízení zástavního práva v souvislosti s nabytím právní moci usnesení o příklepu nebo o předražku a doplacení podání nebo předražku vydražitelem. Oprávněný z přerušené exekuce může svoji pohledávku přihlásit do prováděné exekuce nejpozději do zahájení dražebního jednání. Orgán provádějící exekuci v rozvrhu uspokojí i účelné výdaje jiného orgánu postihujícího tutéž nemovitost přerušenu exekucí, ale jen za podmínky, že dojde k uspokojení pohledávky oprávněného. Novelizací zákona platnou od 1. 1. 2013 bylo umožněno, aby oprávněný z přerušené exekuce se mohl u soudu domáhat toho, aby byla prováděna exekuce, kterou sám navrhl. Podmínkou je, že i přes jeho výzvu, nečiní orgán provádějící exekuci bezdůvodně více jak 3 měsíce úkon směřující k její dražbě. Novým ustanovením je v zákoně řešen i případ správy nemovitosti.

Dojde-li ke střetu exekucí při prodeji podniku, je provedena ta, která byla nařízena nejdříve. Rozhodující je den, kdy bylo příslušnému rejstříkovému soudu doručeno usnesení soudu nebo exekučního příkazu jiných exekučních orgánů, o prodeji podniku. Pokud bylo ve stejný den nařízeno více exekucí, rozhodne soud, která bude provedena. Tímto dnem se přerušují již nařízené exekuce postihující věci, práva a jiné majetkové hodnoty patřící k podniku. Oprávnění z těchto exekucí mají právo na uspokojení svých pohledávek z rozdělované podstaty. V případě, že byla již dříve provedena exekuce věcí, práv či jiné majetkové hodnoty, než se o tom dozvěděl orgán provádějící exekuci prodejem podniku,

zůstávají účinky této exekuce zachovány. Pokud nebyl podnik prodán do pravomocného skončení exekuce a vymáhaná pohledávka nezanikla, pokračuje se v té exekuci, která byla nařízena dříve.

5 Porovnání správní a soudní exekuce

Při porovnávání jednotlivých druhů exekucí (a to nejen správní a soudní) si musíme nejprve povšimnout, co je pro ně společné. Ve všech případech exekučního řízení je to skutečnost, že zde stojí proti sobě dva subjekty, z nichž jeden se domáhá uspokojení svých práv, protože druhý dobrovolně neplní to, co by splnit měl a tato práva tak porušuje. V daném případě pak nezbývá nic jiného než nucený zásah vyšší moci, tedy soudu nebo správních orgánů, aby zjednali nápravu.

Dalším společným rysem všech exekucí je existence vykonatelného exekučního titulu, bez něhož nelze k exekučnímu řízení přistoupit.

Přestože, jak vyplývá z prvního odstavce, správní i soudní exekuce sledují společný cíl, existuje v jejich provedení řada rozdílů vyplývajících především z jejich specifického zaměření do různých oblastí právních vztahů. Správní exekuce řeší vyvstalé problémy související s uplatňováním práva převážně ve veřejnoprávní oblasti, tedy ve vztazích správní orgán – občan a spíše ojedinělé případy soukromoprávní povahy. Naopak soudní exekuce řeší problémy vyplývající z občanskoprávních vztahů, které jsou mnohem širší a rozmanitější. S tím bezprostředně souvisí i právní úprava v jednotlivých právních normách, kdy správní řád předpokládá pro zahájení exekučního řízení jak návrh oprávněného tak i zahájení z moci úřední, v občanskoprávním řízení však k němu dochází jedině na návrh oprávněné osoby. Pokud jde o obě tyto právní normy, pak občanský soudní řád upravuje exekuční řízení a zejména způsob provedení exekuce komplexněji a podrobněji než správní řád, pro který je i subsidiární normou. Rozdíl mezi oběma zákony, který však není podstatný je i v tom, že správní řád používá slovní výraz exekuce a občanský soudní řád pro vlastně stejný úkon používá výraz výkon rozhodnutí, zavedený při jeho vzniku v roce 1963.

Z porovnání těchto dvou právních předpisů vyplývá ve vztahu k exekucím i další rozdíl. Správní řád řeší pouze exekuce nepeněžité povahy, zatímco exekuce peněžité povahy předává k řešení daňovým orgánům, jejichž činnost je upravena speciálním zákonem, daňovým řádem. I v tomto případě však dochází k „propojení“ s občanským soudním řádem, který je i pro daňový řád subsidiární normou. Oproti tomu občanský soudní řád řeší exekuce v celé jejich šíři, tzn. jak peněžité tak i nepeněžité povahy. Tomu pak odpovídá i širší stanovených způsobů provedení exekuce, která je v případě občanského soudního řádu mnohem rozsáhlejší než ve správním řádu. Z jejich porovnání vyplývá, že v případech stanovených způsobů exekucí nepeněžité povahy se oba zákony, správní řád i občanský

soudní řád, shodují až na určité výjimky (ve SpŘ ustanovení o předvedení a ukládání donucovacích pokut, které OSŘ nezná).

Rozsah v činnosti orgánů oprávněných k provedení porovnávaných exekucí, kterými jsou správní orgány a soudy včetně soudních exekutorů, se odráží i v rozdílnosti množství jimi řešených případů a s tím i spojené rychlosti v jejich vyřizování. Vzhledem ke stále vzrůstajícímu množství případů exekucí řešených soudy a s tím bezprostředně souvisejícími průtahy v rychlosti jejich vyřizování, byl v roce 2001 přijat zákon, exekuční řád, který tuto situaci (lze říci, že významně), napomohl řešit. Ovšem ani tento zákon neupravuje problematiku exekucí zcela vyčerpávajícím a komplexním způsobem. I v něm nacházíme ustanovení odkazující na subsidiární použití občanského soudního řádu. Od počátku účinnosti exekučního řádu bylo možno, aby v případě, kdy se správní orgán rozhodl sám správní exekuci neprovádět, předložil návrh na její provedení soudu nebo soudnímu exekutorovi. Tato situace se změnila novelizací¹³¹ OSŘ, kdy správní orgán může podat návrh pouze soudnímu exekutorovi. O těchto skutečnostech se zmiňuji z toho důvodu, že mají spojitost s dalším rozdílem.

Jedná se o rozdíl v profesionálním přístupu při zahájení i vlastním provádění správní a soudní exekuce. V případě správních orgánů jsou tyto úkony v mnoha případech prováděny úředníky, kteří nemají hlubší právní znalosti a mnohdy jsou jen zběžně seznámeni s vlastní právní úpravou. Naopak zcela jiná situace je u soudů a soudních exekutorů, kdy o věci rozhodují vysokoškolsky vzdělané osoby v oblasti práva a vzhledem k počtu řešených případů i osoby mající v této právní problematice bohaté zkušenosti a praxi.

¹³¹ platné od 1. 1. 2013

6 Závěr

Jedním z problémů a jak ukazuje současná situace, problémem velmi závažným, se stává nesplnění povinností a závazků jedněch vůči druhým, v mnoha případech pak vůči samotnému státu. Nezáleží na tom, zda se jedná o neplnění povinností peněžité nebo nepeněžité povahy, rozhodující je, že někdo je krácen na svých zákonných právech jiným, který z různých důvodů, ať už neúmyslných či úmyslných, jeho práva porušuje. V těchto případech pak nastupuje státní orgán, soud, správní či daňový orgán, aby svým rozhodnutím zjednal nápravu. Někdy postačí, že je povinnému pohroženo a ten svou povinnost dobrovolně splní, ve většině případů však dochází k vynucenému splnění a to nejzazší formou, kterou je exekuce.

Náš právní řád zná několik druhů exekucí, prováděných různými orgány státní moci a od r. 2001 i soudními exekutory, jako podnikatelskými subjekty, pověřenými státem v daném případě ministerstvem spravedlnosti. Tomu odpovídá i platná procesněprávní úprava spočívající v existenci celkem čtyř základních zákonů upravujících činnost soudů, soudních exekutorů, správních orgánů, daňových orgánů a dále v právním předpise řešícím otázku případného střetu exekucí prováděných jednotlivými orgány vůči stejnému povinnému. Tato „roztříštěnost“ jednotlivých druhů exekucí v různých předpisech na jedné straně a na straně druhé jejich provázanost se „základním“ předpisem, kterým je občanský soudní řád, přináší řadu situací, které je nutno řešit.

Ve své práci se zabývám porovnáním podmínek a způsobů jednotlivých druhů exekucí především exekucí soudních a správních, v menší míře i daňových, ale zejména se zaměřuji na zachycení změn, které do této problematiky přinesl zákon č. 396/2012 Sb. novelizující Občanský soudní řád, Exekuční řád a některé další právní předpisy. Přikláním se k názoru předkladatelů tohoto zákona, že se jedná o rozsáhlou novelu, přinášející urychlení a zefektivnění činnosti soudů a soudních exekutorů při výkonu rozhodnutí a exekucí.

Lze říci, že se zákonodárci podařilo vyřešit řadu problémů, se kterými se soudy i soudní exekutoři v praxi potýkali. Jen pro příklad bych uvedl slučování exekucí, změnu exekutora, podání návrhu na exekuci přímo soudnímu exekutorovi, postižení mzdy případně vkladu manžela povinného a další. Novela přináší i některé nové způsoby exekucí jako např. správu nemovitosti či podniku nebo možnosti předražku u vydražené nemovitosti případně úhrady nejvyššího podání formou úvěru. Reaguje i na nové trendy související s rozvojem technických prostředků, kdy zavádí formu dražby prostřednictvím internetu nebo evidenci exekucí prováděných soudními exekutory v elektronickém rejstříku.

Jen z uvedeného stručného výčtu vzniká otázka, jak postupovat dál, jak řešit situaci kolem exekucí de lege ferenda? Domnívám se, že by především stál za úvahu vznik jednotného elektronického rejstříku při ministerstvu spravedlnosti, ve kterém by byly podchyceny veškeré prováděné exekuce všemi exekučními orgány, tedy nejenom soudními exekutory. Kromě statistického přehledu, by takové řešení napomohlo i při řešení případů střetu jednotlivých druhů exekucí, např. jejich možným slučováním.

Poněkud složitější situace se ukazuje v oblasti zákonodárné činnosti, kdy by bylo nutno přistoupit ke změně některých právních norem. I zde by však stálo za úvahu, v právních normách podstatněji sjednotit způsob provádění stejných druhů exekucí jednotlivými exekučními orgány především s občanským soudním řádem a upustit od tzv. specifických úprav, které mnohdy ani specifické nejsou. Jako příklad bych uvedl exekuci vyklizením ve Správním řádu, která je co do obsahu stejná jako v Občanském soudním řádu, přesto však se ustanovení v obou zákonech liší. Rovněž sjednocení terminologie v jednotlivých zákonech by dle mého názoru přivítala jak laická veřejnost, která by se dokázala v dané problematice lépe orientovat, tak i odborné právní prostředí, které je mnohdy nuceno k nadbytečnému vysvětlování právních předpisů. Přikláním se i k názoru vyjádřenému JUDr. Svobodou k otázce sjednocení nalézacího řízení s výkonem rozhodnutí, které dle jím uváděných skutečností má své opodstatnění.

S ohledem na šíři problematiky prováděných exekucí, jejich způsobů a zejména rozsah změn v jejich právní úpravě, jsem se snažil zachytit pouze to nejdůležitější, k čemu v této právní oblasti došlo a co dle mého názoru podstatně ovlivňuje toto právní odvětví, které vzhledem k celkové společenské situaci nabývá na významu.

Resumé

Subject of this thesis is a brief description of particular distraints, their progress and methods of implementation and the subsequent comparison of administrative and judicial distraints, which are very similar in the way of their progress. Part of this thesis describes tax distraint and its legislation, but due to its specificity it's not a part of the mutual comparison.

After a general introduction to the types of distraints, which explains some of the basic concepts and the status of distraint authorities, the author in the next section analyzes their current legislative. With regard to the amendment of two fundamental laws regulating process of distraints, which is applicable from the beginning of the year 2012, the author focuses especially on changes in this laws to make judicial distraint and distraints by the executor offices more effective and more faster. After comparing administrative and judicial execution and possible conflicts of all kinds of executions, the author comes to the several reflections on some other possible solutions to issues, which might occur in association to distraints at the conclusion of this thesis. These are mainly some legislative modifications such as unification of the procedure of finding the law and the distraint itself or the creation of a unified register of all current distraints performed by all of the distraint authorities to eliminate the cases of its possible collision, but mainly to make the institution of distraint more faster and more effective.

Seznam literatury

Literatura

- 1) ČESKO a KASÍKOVÁ, Martina et al. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád): komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2007. xv, 672 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-582-7.
- 2) DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 2 sv. ; xx, 1579, xvii, s.1581-3343. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.
- 3) RAŠOVSKÁ, Ilona. *Jak být úspěšný v exekuci, aneb, Základní cesta exekutora: praktická příručka pro exekutory*. Vyd. 1. Praha: Orac, 2002. 366 s. Knihovnička Orac. ISBN 80-86199-51-7.
- 4) TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006. xvi, 836 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-489-9.
- 5) VEDRAL, Josef. *Správní řád: komentář*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2012. 1446 s. ISBN 978-80-7273-166-4.

Články

- 6) HÁJEK, Miroslav. Návrh na vyškrtnutí věcí ze soupisu. *Komorní listy*, I/2012. Brno: EK ČR, 2012. s. 34-37. MK ČR E 19153
- 7) STANĚK, Petr. Exekuce ve sněmovně. *Komorní listy*, II/2012. Brno: EK ČR, 2012. s. 3. MK ČR E 19153
- 8) SVOBODA, Karel. Dispoziční právo v řízení o výkon rozhodnutí. *Právní rozhledy*, 2009, 17(23), s. 853-855. ISSN 1210-6410

Ostatní zdroje

- 9) *Exekutorská komora zásadní novelu exekučního řádu vítá* [online]. Česká televize. 15.03.2013 15:27 [cit. 2013-02-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/196523-exekutorska-komora-zasadni-novelu-exekucniho-radu-vita/?mobileRedirect=off>>
- 10) HRUŠOVÁ, Monika. *Počet exekucí klesá, ale na rekordmana z Prahy je vypsáno 209 exekucí* [online]. 15.03.2013 00:00 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.hypindex.cz/pocet-exekuci-klesa-ale-na-rekordmana-z-prahy-je-vypsano-209-exekuci/>>
- 11) KRISTEJNOVÁ, Veronika. *Exekucí je stále víc... věřitelé vyhrabují staré dluhy* [online]. 14.06.2012 00:00 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.hypindex.cz/exekuci-je-stale-vicundefined-veritele-vyhrabuji-stare-dluhy/>>
- 12) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. 20 Cdo 3336/2010
- 13) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2010, sp. zn. 20 Cdo 2242/2008
- 14) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 4. 2007, sp. zn. 20 Cdo 3516/2006
- 15) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2012, sp. zn. 30 Nd 202/2012
- 16) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 11. 2012, č. j. 15 Kse 11/2011 – 65
- 17) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 2. 2012, č. j. Afs 14/2012 – 24
- 18) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 1. 2012, č. j. Kse 6/2011 – 299
- 19) Důvodová zpráva k zákonu č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Soupis použitých právních předpisů

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád

Zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí

Zákon č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Seznam použitých zkratk

OSŘ	-	Občanský soudní řád
SpŘ	-	Správní řád
EŘ	-	Exekuční řád
DŘ	-	Daňový řád

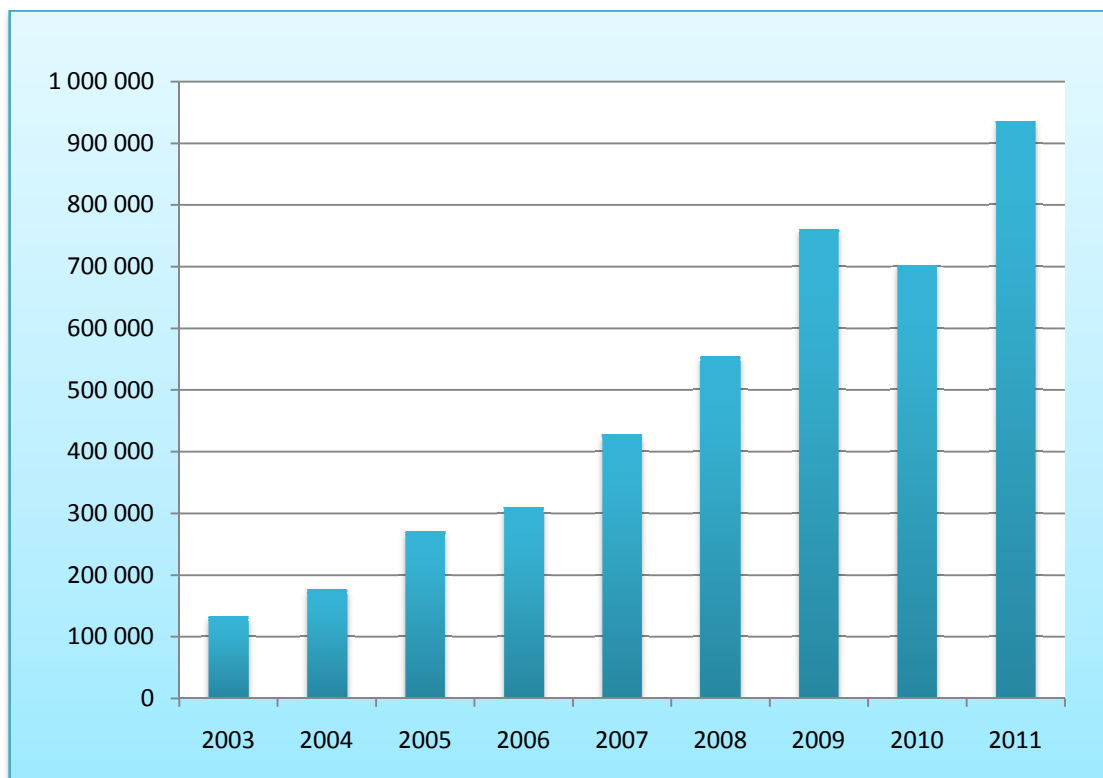
Přílohy

Tabulka č. 1: Počty nařízených exekucí v letech 2002 – 2012

Rok	Celkový počet exekucí
2002	57 954
2003	132 469
2004	177 060
2005	270 480
2006	309 457
2007	427 800
2008	554 128
2009	760 923
2010	701 900
2011	936 219

Zdroj: Veronika Kristejnová, 14. 6. 2012

Graf č. 1: Vývoj exekucí v letech 2002 – 2012

Zdroj: Veronika Kristejnová, 14. 6. 2012